

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והמקרא שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי; (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.1 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מד,ג – ד: [ג] הַבֶּקֶר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּהוֹ הָמָה וְחַמְרֵיהֶם: [ד] הֵם יֵצְאוּ אֶת-הָעִיר לֹא הֲרִחִיקוּ וַיֹּסֶף אָמַר לְאַשֶׁר עַל-בֵּיתוֹ קוֹם רֵדָף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׂתָּנָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם לְמָה שֶׁלַּמְתֶּם רֵעֵה תַּחַת טוֹבָה:

(**מד,7**) **הֵם** תלישא-גדולה (-תלשא), משוער על שיעור בכתוב לפניו ושיעור בכתוב אחריו. שיעור בכתוב לפניו. שיעור זמן אור או עלות השחר משיאור המזרח עד שתנן החמה תני ר' ישמעאל ליתן תחום לבוקרו של בוקר. השיעור עצמו בזמן שיום ולילה שוים – אדם מהלך ארבעה מיל, נלמד מהמילטוט לוט לצוער

נאמר ב-**[תלמוד ירושלמי ברכות פ"א,ה"א (וילנא ג, ב ד, א)]** א"ר אבא כתיב **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צִעְרָה (בר' וירא יט, כג)**. וכתיב **וְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר (וי' אמר כב, ז)**. מקיש יציאתו לביאתו מה ביאתו משיתכסה מן הבריות אף יציאתו לכשיתודע לבריות. אמר רבי בא כתיב **הַבֶּקֶר אֹר (מד,7)** התורה קראה לאור בוקר תני רבי ישמעאל **בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר (שמ' בשלח טז, כא)** כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר.

פי' **[פני משה ירושלמי ברכות פ"א,ה"א]** א"ר אבא כתיב **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא** דברי ר' אבא ג"כ מעין הקושיא דר' חנינא הם כתיב **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא** וכתיב **(וי' אמר כב, ז)** **וְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ** ונימא דמקיש יציאתו לביאתו דמה ביאתו משיתכסה מן הבריות אתה מחשבו ללילה ואף על פי שעדיין השמש בתוך עובי הרקיע אף יציאתו לכשיתודע לבריות דוקא אבל כל זמן שהוא בתוך עובי הרקיע לא מקיף **הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ** ומפני מה אנחנו מחשבים היום מעלות השחר: [דף ג עמוד ב]

אמר ר' בא. היינו טעמא דכתיב **הַבֶּקֶר אֹר** א"כ התורה קראה לאור בוקר אף על פי שעדיין לא נתודע השמש להבריות אור השחר קרויה בוקר: **תני ר' ישמעאל**. מהכתוב הזה שבתורה למדנו כן דכתיב **וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר (שמ' בשלח טז, כא)** בא הכתוב כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר וזהו בוקר דעלות השחר לבוקר של זריחת השמש: עכ"ד **[פני משה]**

המשך **[תלמוד ירושלמי ברכות]** אמר רבי יוסי בי ר' בון אם אומר ליתן עוביו של רקיע ללילה בין בערבית בין בשחרית נמצאת אומר שאין היום והלילה שוין ותני באחד בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוין ... אמר רבי חזנא מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל יות' הוון אמר רבי זעירא המלאך היה מקדד לפנין הדרך ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא לחבירתה

בראשית וירא יט,ז: וַיְהִי כְּהוֹצֵאֵם אֹתָם הַחֹצֵה וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ עַל-נַפְשׁוֹ אֶל-תְּבִיט אַחֲרָיו וְאֶל-תַּעֲמֹד כָּל-הַבֶּקֶר הַיְהִי הַמַּלְאָךְ עַל-פְּנֵי-הַחֹצֵה: **פרט קדמא ויהי** – **טרסא**, בתפקיד שיעור, שתבנית הבאה מלמדת לדרוש אותו כמוסבר בהמשך **כְּהוֹצֵאֵם אֹתָם** – קדמא ואולא, להודיענו שהוא כעין כלל מלמד מצורת כעין בנין אב או דבר החוזר וקורה על השיעור המרומז בפרט קדמא, בנין אב כי ההמשך **וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ עַל-נַפְשׁוֹ אֶל-תְּבִיט אַחֲרָיו** תבנית פעמיים זקף בין שני קיסרים, משמשת בעוד מקומות בין היתר בתפקיד כעין בנין אב, ומלמד על הפרט קדמא שהפרט בתראה **הַחֹצֵה** – רביע – ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום הוא זמן ש- אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנן החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל בקו ישר כי המלאך מקדד לפנין הדרך. בנין אב או דבר החוזר וקורה בכעין היקף ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא לחבירתה.

בראשית וירא יט,ט: הַפֶּה-נָא הַעִיר הַזֹּאת קָרְבָּה לָנוּם שְׁמָה וְהוּא מַצְעָר אֶמְלִטָה נָא שְׁמָה תֵּלָא מַצְעָר הוּא וְתָתִי נַפְשִׁי: **שְׁמָה** – רביע – אולי ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום. **[אברבנאל (בר' א,7)]** ולזה אמרו שיום התורה לכל דיניה הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים. וכמו שכתב הראב"ע **שעה ושליש שעה קודם זריחת השמש יהיה הַבֶּקֶר אֹר** וכן אחרי בואו שעה ושליש שעה לא יהיה לילה. ומפני זה תולה הכתוב הדין ברקיע המתנועע בסבוב מהראות השמש והירח והכוכבים. ועוד כלל באמרו ולהבדיל בין היום ובין הלילה. שהמאורות יעשו הדין בין חלקי היום עצמו ובין חלקי הלילה עצמו וגו'

להשוואה שיעור הליכת ארבע מילין מתחילת שקיעת החמה עד סוף השקיעה **דברים האזינו לב,מט:**
עַל־הָ אֶל-הַר הַעֲבָלִים הָיָה הַר-נָבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן וַיֵּרָא אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֵינִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָהּ:

אַל-הַר – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעורין, **הַר-נָבוֹ** – רביע, מרמז על שיעור בעל ערך ארבע **ב"ח על הטור א"ח סי' רצ"ב ס"ב** על אמירת שלוש צדקתך במנחה של שבת זכר לפטירת שלושה צדיקים במנחה של שבת, משה וכולל עמו יוסף ודוד. **ב"ח** משה נפטר בשקיעת החמה ביום ו' והיה מוטל בכנפי השכינה עד מנחה של שבת, השכינה נשאה אותו ארבע מילין להר נבו. סימוכין **בבלי פסחים צד ג**, רבי יהודה אומר כי משקיעת החמה עד צאת הכוכבים שיעור הליכת ארבע מילין.

תוס' מסביר כי הכוונה מתחילת שקיעה ועד סוף שקיעה

דוגמא ללוח זמנים לאופק ירושלים בימינו, העמודות באפור לא שייכות לנאמר בעיון

עמוד השחר	איילת השחר?	יאור המזרח - עלות השחר	תחילת זמן צבית, תפילין וקריאת שמע	נץ (זריחת) החמה	שקיעה מלאה	צאת הכוכבים
כ-120 דקות לפני זריחה בניסן ותשרי	כ-72 דקות לפני זריחה בניסן ותשרי	5:17	5:40	6:35	16:39	17:07
3:52	4:29	4:40	5:01	5:51	17:46	18:12
2:57	4:07	4:34	5:33	5:33	19:45	20:15

בתקופת תמוז הפרש 2:36 שעות בין איילת לנץ, היינו 2 * 1:18, כפעמיים שעה ושליש ראה אברבנאל בשם ראב"ע גי' **הַבֶּקֶר אֹר** עולה 514. כחלקי שעה של 1080 חלקים = 28.55 דקות. 514 – 576 = 62 חלק' = 3.44 ד' <= 0.86 שזה קצת יותר מ-0.78 – 0.81 לרפרקציה של השמש ועליית או שקיעת חצי גוף שמש. 576 הוא 2 * 288 רפ"ה ניצוצות קדושים שנפלו בבריאה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעש"ט; **הפצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט; לא ממש; **טפא** – טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפא** – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב על המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שיעור לפניו זמני קריאת שמע של ערב ושל שחר הבקרא אור – טפחא אתנח כטעמי **(דב' ואת' נד)**, **שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**; רמז ללמוד עד מתי זמן קריאת שמע של לילה וממתי זמן קריאת שמע של שחר ועד מתי. **אנציקלופדיה תלמודית כרך ג, [בוקר] עמוד כב טור 1** בוקר. התחלת היום. זמנו. התחלת הבוקר הוא מעמוד-השחר*¹, שנאמר: **הַבֶּקֶר אֹר**,² התורה קראה לאור בוקר³, שאף על פי שעוד לא זרח השמש, אור השחר קרוי בוקר⁴, וכן כתוב: כל הלילה עד הבקר וגו' בעלות השחר⁵.

שיעורים בכתוב אחריו. (א) שיעור אגדתא להשפעה ולתחום עיר הנמדד מעבר לשיעור לעיבור עיר. תחום עיבורה של עיר מרומז בכתוב **(ז, מד) יצאו את-העיר לא הרחיקו** – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף משהו על העיר מענין העיר, כאן תחומה וכח השפעתה – שליטתה על הנמצאים בה, כדאייתא ב-**[תורה שלמה (יא) בשם מדרש]** כד"א **רחוק יהיה פיניכם ובינו וביניו כאלפים אמה (הושע ג, ד)** אמר (הע' יוסף) אם יתרחקון מן העיר אפילו מיל אחד אין כל בריה יכולה להחזיקן. וכן בפירושו **[חונכת התורה]** שאם יצאו האחים מעבר לתחום מיל השווה אלפיים מן העיר לא תהיה ליוסף שליטה עליהם. ע"פ רבי העשל שאם אמרו תפילת הדרך לא יוכלו לשלוט בהם. וע"פ אמרי אמת שאמר מאמר מכתב יד של רבי חיים וויטל (שאבד) קישר נאמר כאן על ענין תפילת הדרך. מכאן ההשערה שאפשר שמדובר כאן בשיעורי דרך למצוות תפילת הדרך לשמירה בדרך.

(ב) שיעור דרך להתפלל תפילת הדרך. הם יצאו את-העיר לא הרחיקו. הם – תלשא בתפקיד שיעור בכתוב אחריו, אפשר, שמדובר בשיעורי דרך למצוות תפילת הדרך. שיעור הדרך אינו קבוע, כפי שנלמד בטור, שו"ע, משנה ברורה-**[אר"ח ס' ק]** וזה מרומז בתבנית הטעמים של **יצאו את-העיר לא הרחיקו** – מונח זרקא מונח סגול. בין תפקידי התבנית זרקא סגול נמצא התפקיד מגדיל וממעט (מאריך ומקצר) שזה עשוי ללמד על שיעור דרך משתנה. טעמי מונח מרבים שימושים לתפקידי התבנית, כאן (א) עשוי ללמד האם לומר או לא לומר ברכת החיתום בא"י שומע תפילה;

[טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קי] ... היוצא לדרך יתפלל תפלת הדרך ... והר"מ מרוטנבורק כשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומרה אחר י"ר כדי להסמיכה לברכת גומל חסדים (ט: ברכה אחרונה בברכות השחר) ותהיה ברכה סמוכה לחבירתה וי"ל אותה^ט אחר שהחזיק בדרך ואין לאומרה אלא א"כ יש^ט ל"ל לילך פרסה אבל בפחות מפרסה לא יתחום בברוך ואם שכח מלאומרה יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך ובלבד שלא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה משם ואילך יאמר אותה בלא ברכה לפי **[פריש אורח חיים סימן קי אות ח]** ויש לומר אותה אחר שהחזיק בדרך. גם הר"מ (ט: מרוטנבורק) שהיה סומכה ליהי רצון (ט: ... גומל חסדים טובים) היינו כשהיה מתפלל בדרך ... (ט: ...) ולפי הכל בו אפשר לסמוך לכל ברכה כשמחזיק בדרך כמו) ברכת אשר יצר או לברכה אחרונה דפרי.

(ב) כפסק השו"ע להלן שאם שינה דעתו מלנוח בעיר בדרך ויצא שוב לדרך יחזור ויתפלל תפילת הדרך שוב. **[שו"ע א"ח הלכות תפלה ס' קי סעיף ה]** אין לומר אותה <ה> אלא פעם אחת (כד) [ח] ביום, אפי' (כה) אם ינוח בעיר באמצע היום, אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, * (כו) י' [ב] צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת. (ג) לט"ז ביציאה מעירו מתפלל תפילת הדרך בעיר, וכל זמן שאוחז בדרך מתפלל כל יום בבוקר בלי חתימה (ולאו דווקא שיצא מחוץ לעיר) **[משנה ברורה סימן קי, ז, כט]** ... והט"ז מתיר אפילו בתוך העיר משעה שגמר בלבו והכין עצמו לצאת אבל הא"ר והפמ"ג ושאר אחרונים חולקין ע"ז והסכימו דלכתחילה יש ליוזר שלא לעשות כך אך **בדעיבד** יש לסמוך על דבריו. וכ"ז בתחלת יציאתו מביתו[לן] אבל כשהוא לן בדרך יוכל לומר תה"ד בבוקר כשמכין עצמו לצאת אפילו כשהוא עדיין בעיר דכבר החזיק בדרך. **(ד) [משנה ברורה סימן קי, ז, כט]** במקום סכנה יברך תה"ד בכל גווני. ובנוסע במסילת הברזל אפילו רק פרסה יברך כשמחזיל לנסוע תוך פרסה ראשונה.

(ג) לענין שיעור לעיבור עיר שעשוי גם להלמד מכאן אבל נלמד מ-**(הושע ג, ד)**. הכתוב **יצאו את-העיר לא הרחיקו** – מונח זרקא מונח סגול, דומה לתבנית הטעמים **בְּהִנּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ (הושע ג, ד)** – מונח זרקא סגול, ועל כתוב זה פירשו (א) **[רש"י] נִהְיִי בְּהִנּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ** – מכאן לעיבורה של עיר שהוא מן העיר, שאי אפשר לומר בתוך יריחו. (ע"פ בבלי נדרים נו, ב); (ב) **[רד"ק] נִהְיִי בְּהִנּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ** – בגבול יריחו; ומיכן סמכו רבותינו ז"ל שעבורה של עיר דינו כעיר (נדרים נו, ב), שהרי יהושע לא היה בתוך העיר.

ואמר בהיות יהושע ביריחו – כי נסעו מהגלגל אחר שנמולו שם הערלים, ועשו הפסח, ובאו להם לייחו לבכשה וחנו את פני העיר; והקב"ה שלח מלאכו להראות ליהושע כדי לחזקו ולבשרו, ונראה לו בדמות איש וחרכו שלופה בידו, מורה על הגבורה ועל הניצח; **יהושע ת, ג: נִהְיִי בְּהִנּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּיַרְיָחוֹ וְנִשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְפָנָיו וְסַרְבּוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ וְהוֹשֵׁעַ אָלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנִי אִשָּׁה אִם-לְבָרְיָנוּ:**

רמז איך קובעים עיבורה של עיר, שבעים אמה ושיריים שמעבר למבנה המגורים האחרון שבעיר לענין מדידת תחום אלפיים אמה לשבת, הנרמז בר"ת **את-העיר לא** – אה"ל וגם ע"י כעין מידת גורעין ומצרפין במלים **לא הרחיקו** אותיות לא ה מהוות אה"ל. **את-העיר לא** – ר"ת אה"ל. האם אהל שהוא מבנה ארעי הישב לתחום שבת? הרב י"מ רושצקי הי"ו: עיני שו"ע שצ"ה ס"ו ועיני עוד בדגול מרבבה שעל גליון השו"ע שאין צורך ש(בית)יהיה גדול ד' אמות אלא די בזה שעשוי ארעי ללינת אדם השומר עי"ש ובשע"ת ס"ק ב'. ומ"מ צריך להיות שנעשה באמת לשומר לרור שם ולא רק עבור הגדלת תחום שבת. ועיין שו"ת בית יצחק או"ח מ"ט שחולק עליו ומתיר אף בנעשה עבור היתר תחומין.

(ד) שיעור לתחום שבת. [ג] הבקרא אור והאנשים שלחו – ר"ת שוא"ה, ס"ת מרו"ר. יוסבר הדבר כפירוש הבא:

[חונכת התורה פרשת מקץ] (מב) במדרש הובא כאן בילקוט (רמז ק"ן) וזה לשונו הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום ודוף אחרי האנשים וגו' כמה דאת אמר רחוק יהיה ביניכם ובינו **כאלפים אמה** עד כאן. והוא תמוה. ויש לפרש דהנה איתא במדרש רבה פרשה זו על הפסוק וטבוח טבח והכן ערב שבת היה ואין והכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכיני את אשר יביאו וגו' עד כאן. ויש להקשות אם כן לפי זה הא דכתיב **הבוקר אור והאנשים שלחו היה בשבת** וחזקתה ואם כן האיך חללו השבטים את השבת שהלכו בשבת. וצריך לומר כי פיקוח נפש היה שם דיעקב ובני ביתו היו עטופים ברעב ופיקוח נפש דוחה את השבת (ועיין ב"פ"ת ובגנה"ק) כמו דאייתא ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תחיו כחושים ברעב. נמצא שיעקב ובני ביתו היו עטופים ברעב ולכן חללו את השבת. אך עדיין קשה על יוסף הלא הכיר את אחיו שהלכו בשבת ובודאי אחיו לא חללו את השבת אם לא היה פיקוח נפש אם כן היאך ציוה יוסף להחזירם ולא חס על אביו ובני ביתו שהיו עטופים ברעב. אך יש לומר דאפשר כהפירוש השני ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. ואם כן יוסף ראה לאחיו שהיה פניהם שמחים ונראים כעשירים כדאייתא בילקוט ולמד יוסף שיש להם תבואה בביתם רק שהם לא הלכו חוץ לתחום. רק כדי שלא יראה אותם יוסף שהם לא הכירו אותו עדיין וגם דבר אתם קשות וסברו שהוא מבני נח ולכן יצאו מן העיר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, המשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרקא = מאריך**, רבוי; **דהגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרשא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרקא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרקא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

כדי שייסבור יוסף שהם הלכו לדרכם כדי שלא יוכל עוד לדבר אתם קשות. והלכו רק אלפים אמה שזה מותר לילך בשבת על פי דין. והנה יוסף רצה לבוא על האמת אם יש בביתם תבואה או לא ואיזה טעם של למה תתראו אמת. לכך צוה לאשר על ביתו קום רדוף פירוש אם תראה אותם מרחוק שלא הלכו חוץ לתחום אם כן אין כאן פיקוח נפש דאם לא כן למה לא הלכו יותר מאלפים אמה ככהאי גוונא קום רדוף אחריהם. אבל אם תראה שהם הלכו יותר מאלפים אמה אם כן בוודאי יש כאן פיקוח נפש אזי לא תרדוף אחריהם. והשתא יבואר המדרש שהתחלנו הבוקר אור והאנשים שלחו הם יצאו את העיר לא הרחיקו כמה דאת אמר כאלפים אמה דייקא פירוש סימן זה מסר יוסף לאשר על ביתו אם ירדוף אחריהם או לא:

בראשית מקץ מד,ג: הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם:

[בבלי פסחים ב,א] אור לארבעה עשר בודקין את החמץ

הגמרא מחפשת מקור תנכ"י לתוספת המשמעות למילה "אור" במובן של סמיכות ללילה כפי שנעשה בלשון המשנה במקומות אחדים כפי שמתברר בדיון דפים ב, ג, ז. הרב שטיינזליץ מביא ראב"ד שמסביר שזו **סמיכות** קרובה ללילה.

הגמרא פתחה בפסוק **[בראשית מקץ מד,ג]** **הבקר אור** ועברה למצוא עוד הוכחות. דעת הראב"ד נתמכת ע"פ הטעמים.

הבקר אור – טפחא בראש פסוק, בא לפרש / להקיש ממנו לפסוק שלפניו

הבקר אור – טפחא אתנה, ריבוי ומגבלה. אור הולך ומתרבה, אבל מוגבל לומר סמוך לזמן אור בוקר, סמוך לעלות השחר, כאשר יש תערובת אור וחשך, הדמדומים עוד מרובים על החושך, קודם שייבחיץ בין כרתי ללבן (בין תכלת ללבן)

- **[בבלי פסחים ד,א]** ד"ה ותניא: כל היום כולו כשר למילה, אלא שזריזים מקדימים למצות שנאמר **(בר' וירא כב,ג)** "וישכם אברהם [קדמא אזלא] בבקר [רביע]

- **[רש"י]** שלא המתין עד הנץ החמה ומכל מקום בלילה לא הקדים.

- טט - היינו בין עלות השחר להנץ החמה וזה בתחילה זמן עירבוב אור וחשך והולך ומבהיר

משני הענינים ביחד - בא לתאר שסעודת יוסף ואחיו שהייתה ע"פ המדרש סעודת ליל פסח, התמשכה עד סמוך לאור בקר ראשון זמן

שעדיין מותר לסעודת פסח. האחים התכוונו לצאת לדרך בהשכמה בגלל יציאה כפי טוב עם אור ומעבר המדבר בשעות קרירות **[בבלי**

עירובין] ... עד ארבע שעות ביום יש קרירות) וכל שכן שהייתה שנת הבצורת השניה ומן הסתם היושב והחום הורגשו ביתר שאת. בחסות החשיכה הממונה על בית יוסף יכל להכניס כספם באמתחותיהם ולהטמין הגביע באמתחת בנימין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל כי במצוותך האמנה – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקפץ** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקפ** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.2 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא,א,ה,ט,יז:

[א] וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים וַיַּפְרֵעַ חֹלֶם וַתְּהַה עֹמֵד עַל-הַיָּאָר:

[ה] וַיִּישָׁן וַיַּחְלֵם שְׁנֵית וַתְּהַה שְׁבַע שְׁפָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:

[ט] וַיַּדְבֵּר שֵׁר הַמַּשְׁקִים אֶת-פְּרַעְיָה לֵאמֹר אֶת-חֲטָאִי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם:

[א] וַיְהִי מִקְצֵי - זקף-גדול טפחא, [ה] וַיִּישָׁן וַיַּחְלֵם - זקף-גדול טפחא, [ט] אֶת-חֲטָאִי אֲנִי - זקף-גדול טפחא

אפשר שכל טפחא מביא גלוי או רבוי גלוי שבחלום שר המשקים פתח הקב"ה סדרת חלומות קשורים המביאה לגאולת יוסף כהכנה לגאולת ישראל

[יז] וַיַּדְבֵּר פְּרַעְיָה אֶל-יוֹסֵף בַּחֲלֹמֵי הַנִּיני עֹמֵד עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר:

בַּחֲלֹמֵי – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פינטר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות טובות ורעות, שבלים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו. לכן כאשר יוסף אמר (בר' מקץ מא,ג)

וַעֲתָה יִרְאָה פְּרַעְיָה אִישׁ נָכוֹן וְחָכְם וַיִּשְׁתַּחֲוּהוּ עַל-אָרְצוֹ מִצְרַיִם:

הכיר פרעה שלפניו האיש אשר ראה בחלום ואמר (מא,לח) **הַנִּמְצָא כִּזֶּה אִישׁ אֲשֶׁר רִוַח אֱלֹהִים בּוֹ:**

אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (ג) אֶחָדִי הוֹדִיעַ, קרי ביה **אֶחָדִי**, כלומר כמדומה לי **שהיית אֶחָדִי**

כשחלמתי החלום שהרי בדבר יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לבדוקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר ויפות תואר, וא"ל לא ראית כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא דקות ורעות והוא כמו בחלום (ויר' 4).

בראשית מקץ מא,לח: וַיֹּאמֶר פְּרַעְיָה אֶל-עֲבָדָיו הַנִּמְצָא כִּזֶּה אִישׁ אֲשֶׁר רִוַח אֱלֹהִים בּוֹ:

אמרי נועם, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, מועדים וחדשי השנה חסידות {3} ע' 197, התרנ"ו (ע"פ אוצר החכמה)

והנה איתא בל"ת (בלקוטי תורה) אשר כהן אן הוא בקליפה נגד יסוד ז"א (זעיר אנפין) בקדושה בחינת יוסף הצדיק ובחינה זאת נקראת דר"ך כמו שכתוב דר"ך גב"ר בעלמ"ה העולה יסוד מלכו"ת (טט = תקע"ו) וקריעת ים סוף שהיה ע"י משה ויוסף כמ"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו ונתיחד אל המלכות שהוא י"ם של שלמה שני בחינות יסודות הנקראים שבי"ל ודר"ך וזהו בים דרכ"ך ושבי"לך במים רבים והכניעו הנהו קליפות כהן מדין וכהן אן כנ"ל. ולאשר יסוד דז"א (של זעיר אנפין) הנקרא דר"ך שהוא יוסף מקבל ממה שלמעלה שהוא שבי"ל ע"כ דר"ך שבי"ל עולה (= תקס"ו ועולה =) משי"ח ב"ן יוס"ף . (טט – אפשר כי מובן המשפט יוסף מקבל ממה שלמעלה שהוא שבי"ל גי' מש"ב ועם ארבע אותיות זה מש"ה ועוד הכולל, היינו מש"ה והאור המקיף שלו)

אדרת אליהו, הרב יוסף חיים מבגדד (הבן איש חי)... יוסף אין דינו כדין עבד שהרי במהותו הוא בן חורין ... והא ראייה שיש לו נבואה **אִישׁ אֲשֶׁר רִוַח אֱלֹהִים בּוֹ**: והנבואה לא שורה אלא על המיוחסים. ולזה התכוון פרעה **הַנִּמְצָא כִּזֶּה אִישׁ** ובנגינה זקף-גדול איננו זוקפים כאן קטן ועושים ממנו גדול, אלא הוא כבר גדול ותמיד היה כזה כי הרי **רִוַח אֱלֹהִים בּוֹ** .

כִּזֶּה אִישׁ - זקף-קטן זקף-גדול עולה תקע"ו, **כִּזֶּה אִישׁ** גי' עולה שג"ם. עם שני כוללים בשג"ם (**בראשית ו,ג**) עולה מש"ה, הוא משה רבנו, שהיה חכם ונבון כמו שבקש פרעה. ההפרש בין תקע"ו לשג"ם 343 - 576 = 233 עולה רג"ל שהוא ענין הליכת משה לצורך (**שמות בשלח יג,ט**) **וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ** כי רק משה רבנו יכל לעסוק בהעלאת עצמות יוסף עמו ממצרים, ומפני שניהם נבקע הים. זקף-קטן זקף-גדול כעין דרך לימוד חזון וקורה, ע"פ אוסף הדוגמאות אפשרות של גלוי רצון ה' בנבואה או מלאך או רוח הקדש או בת קול.

כתב ב-**אוצר הזוהר, הרב דניאל פריש זצ"ל, עריכה ותרגום ידידיה ברנסדורפר הי"ו, ח"ב ע' ת"ק ערך משה, סימן משיח** משה משיח (זוהר ח"א כ"ז א'), סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר ח"ג ר"ס ב') כאן בשילוב דברי אמרי נועם ודברי אדרת אליהו ואוצר הזוהר מתקבל גלוי רצון ה' ביוסף ואחריו במשה **כִּזֶּה אִישׁ אֲשֶׁר רִוַח אֱלֹהִים בּוֹ**: וידוע בתורת החסידות אשר פרעה זה ענין של פריעת – פתיחת השמים ודרכו גילה ה' את הגאולה ע"י יוסף ומשה, וכשם שבגאולת מצרים יוסף הקדים למשה הגואל הראשון, כך לעתיד לבוא משיח בן-יוסף יקדים למשיח בן-דוד שיהיה בטוי רוחני למשה רבנו.

כִּזֶּה אִישׁ - כז"ה גי' ל"ב נתיבות חכמה

בראשית מקץ מא,ג,כו:

[ג] וַיְהִי שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר רְעוֹת מְרָאָה וְדָקוֹת בְּשָׂר וַתַּעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר:

[כו] שְׁבַע פְּרוֹת הַטְּבַת שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשְׁבַע הַשְּׁפָלִים הַטְּבַת שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא:

(מא,ג) וַיְהִי - גרשיים **שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת** - פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי גזירת הרעב

(מא,כו) (סלוק) **שְׁבַע פְּרוֹת הַטְּבַת** - דרגא מונח רביע, בתפקיד - פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי הפתרון, נמצא כי התבנית דרגא

מונח רביע מופיעה פעמיים בהקשר לפרות

(מא,ג) **שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת**- דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע, גלות וגאולה, כתב **שני לוחות הברית (השל"ה) תפח-תצ.**

האבות וגלות מצרים כאו לתקן חטא אדה"ר. היינו גזרת הרעב באה כדי שבני ישראל ירדו למצרים להוציא משם ניצוצין קדושים

(נשמות קדושות) שנפלו שם בשבירת הכלים (**מאור ושמש פרי וישב** סיפור החלום הראשון של יוסף) ומחטא אדה"ר, וחטאיו אחר-כך

(מוליד שדים ורוחות) במצרים הגורם לרקבון התבואה שלא בידי יוסף

שְׁבַע פְּרוֹת הַטְּבַת - דרגא מונח רביע, בתפקיד – תיקון ליצר הרע, כתוב זה הוא רמז להסתלקות השכינה מהרקיע הששי לרקיע

השביעי, בגלל חטאי האדם כפי שנעשו במצרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"כ) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **הצמית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להנגיל; מונח – רבוי; **מקף** פשט – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דקא = מוצרף**; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפאא = טרפא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפאא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפאא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפאא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפאא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ש"בע פרות ה'טבות – דרגא מונח רביע, ר"ת של התבנית מצטרפים למלה מר"ד ועוד מלת הפתיחה **ש"בע**, נראה שרשרת של קשרים בגימטריה: גי' 385 = (ירדו) מצרימ"ה = לפרע"ה = שפ"ה (פרעה עומד על שפת היאור) = שכני"ה = הרקי"ע בסיכום: שכני"ה (נסתלקה ל) הרקי"ע שבע (השביעי)

בראשית מקץ מאמה – ההסבר הבא מבוסס בעיקר סופי תיבות הפסוק **וַיִּקְרָא פְּרַעְהָ שֵׁם-יֹסֵף צַפְנָת פַּעֲנָה וַיִּתֵּן-לָהּ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פּוֹטִי פְּרַע פְּהָן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**

וַיִּקְרָא פְּרַעְהָ שֵׁם-יֹסֵף צַפְנָת – ס"ת הא"ם פ"ת? או נפרש (כי בשולחן ערוך חלק) א(בן) ה(עזר) (יש הלכה של הימנעות) מפ"ת (היינו אכילת לחם). ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **פַּעֲנָה וַיִּתֵּן-לָהּ אֵת** – מילת וחת"ן ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **אֶסְנַת בַּת-פּוֹטִי פְּרַע פְּהָן** – מילת תעני"ת ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף (על)** – המלה הנאפ"ל ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם** – המלה לַצ"ם או בלי ל' צ"ם

וַיִּתֵּן-לָהּ אֶת-אֶסְנָת – מונח רביע, דרוש בכתוב לפחות ארבע הלכות לענין הלכות תענית חתן וכלה ביום חתונתם לפי זמן החופה. לפי שו"ת יביע אומר חלק ג - אבן העזר סימן ט, שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן סא אפשר להסביר ר"ת וס"ת כך: אם החופה וקידושין קודם השקיעה (קודם אור הנאפ"ל) חת"ן וכלה אינם מתענים כיון שיום טוב שלו הוא, (יום נא"ה) אבל מבין הנישאים בלילה (רק האשכנזים) יתענו ביום שלפני החופה וקידושין ואפשר כי החת"ן צ"ם והכלה לא כדי להיות נא"ה ובכל אופן, לפי שו"ת יביע אומר חלק ג - אבן העזר סימן ט ד"ה (ה) ומעתה ... אלא שאף למנהגינו ומנהג שאר ארצות שלא להתענות ביום החופה, טוב שלא יאכל הרבה יותר מדי כדי שיהיה לבכו נכנע קצת וטוב לו וגו'

שו"ע אה"ע סא א הגה (הרמ"א) ... [ו] ונהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתן, ועיין בא"ח סימן תקע"ג. **בית שמואל אבן העזר סימן סא ס"ק ו** [ו] ונהגו שהחתן והכלה מתענין - במהר"מ מינין אית' ב' טעמים, א' משום שהוא יום סליחה דידיה ונמחל עונותיהם לפ"ז ראוי להשלים התענית וכ"כ ב"ח בא"ח ס"ס תקס"ב, ב' שמא ישתכרו ולא יהיה דעתם מיושבת עליהם לפ"ז א"צ להשלים וכ"כ בהג"ה ש"ע ואם האב מקבל הקדושין בשביל בתו הקטנה צריך הוא להתענות לפי טעם זה ובמימים שאין מתענים כמ"ש בא"ח צריך ליהזר שלא יהיה רודף אחר מותרות מאכל ומשתה: **שו"ע או"ח תקנע** גה: מי שיש לו נשואין (ו) בתנוכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין א [א] (ז) בניסן מתענה (ח) ביום חופתו, (ט) <א> ב אפילו בר"ח ניסן, מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם, כדלקמן סוף סימן תק"פ (הגהות מנהגים וליקוטי מהר"ש).

חנוכה מן התורה מניין?

ויקרא אמר כג,לו: שבעת ימים תקריבו אשה לה' **ביום השמיני מקרא-קדש יהיה לכם והקרבבתם אשה לה' עצרת הוא פל-מלאכת עבודה לא תעשו:** **ויקרא אמר כג,לו... ביום השמיני מקרא-קדש** - (אתנח) מונח פזר תלישא-קטנה, **מקרא-קדש** - תלישא-קטנה בתפקיד בעל בחינה נעלה ובתפקיד שיעור - אפשר קריאת תורה מיוחדת, רמז לסיום קריאת ספר התורה בשמיני עצרת, שבעבר סימו פעם בשלוש שנים ואח"כ פעם בשנה וזוה הנהגת שמחת תורה.

ביום השמיני - (אתנח) מונח פזר, כעין שני עניני פזר, **העברת מקרא-קדש** - קריאת תורה מיוחדת

א' לשמחת תורה בגולה ביום התשיעי,

ב' לחנוכה שהיא מצוה מרבנן ואשר יש לה קשרים אחדים לסוכות. לפני שנעסוק בקשרים אלו נעיין בפסוק **ויקרא אמר כג,לו... ביום השמיני מקרא-קדש**. הפסוק פותח בשבעה ימי סוכות וממשיך ליום השמיני מתחילת סוכות, היינו כעין יחידה אחת. הדבר דומה לחנוכה אלא שבחנוכה ביום הראשון הדליקו והנס נתגלה החל מהיום השני עד היום השמיני. אפשר שהנס נתגלה כבר ביום הראשון כי מאז מות שמעון הצדיק כהן גדול נר המערבי שהודלק בערב כבה לפני שהכהן הגיע בבוקר להיטיב הנרות. אבל אחרי הדלקת הנרות בערב של כד – כה כסלו מוצאו הנר המערבי דולק.

חנוכה אורכה שמונה ימים, בכל יום יש קריאת תורה בפרשת חנוכה המזכה במשכן, כל יום נשיא שבט אחד. ביום השמיני קוראים ארבעה נשיאים וקטע הסיכום **במדבר נשא ז,פד נאתו הנפת המזבח**.

בסוכות לכל יום יש **מקרא-קדש** של מספר פרים ההולך ופוחת

הסבר אגדתא לפזר. **בבלי סוכה פ"ד לולב וערבה מזב**, ... והלכתא אומרים זמן בשמיני של חג תניא כוותיה דרב נחמן שמיני (דף מח,א) רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב (רש"י סימן הוא כדמפרש ואזיל) פייס בפני עצמו זמן בפני עצמו רגל בפני עצמו קרבן בפני עצמו שירה בפני עצמו ברכה בפני עצמו:

- * רבינו מפרשיסחא הזהיר שיתפללו בציבור בשמיני עצרת ושמחת תורה, ואמר על כך רבינו יהושע מבעלו שרמז פז"ר קש"ב שהתפילות המפורזות (פז"ר) של כל השנה מתכנסות (קש"ב) ע"י תפילה בציבור בשמיני עצרת.
- * הרב יהושע ישראלי הסביר שם החג "שמיני עצרת החג הזה" הוא יום שכל השנה חג (סובב) סביבו
- * טט - **ביום השמיני מקרא-קדש** פז"ר קש"ב = קש"ב פז"ר התפילות ללא קשב (ללא כוונה מלאה) המונחות מפורזות סביב השנה מתקנות ע"י **מקרא-קדש** – תלישא-קטנה (ציור מעגל) תפילה בציבור עם כוונה **ביום השמיני** - מונח פזר, **החג הזה** - נקודת המרכז המתקנת

* התפילות ללא קשב (ללא כוונה מלאה) המונחות מפורזות סביב השנה **ביום השמיני** - מונח פזר, **החג הזה** - נקודת המרכז של **מקרא-קדש** - תלישא-קטנה (ציור מעגל) תפילה בציבור בקש"ב - בכוונה המתקנת אותן

פרשת המועדים מתחילה ב-**ויקרא אמר כג,ד אלה מועדי ה'**. בתוך פרשת סוכות מופיע פסוק **ויקרא אמר כג,לו אלה מועדי ה'**, שמלמד שוב על המועדים. הרב דושינסקי אמר שאפשר כי הפסוק השני מרמז שיהיה עוד מועד לה' והוא חנוכה. דבר המשתלב ברמז מטעמי המקרא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעמי (ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2: זקף-גדול – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 בראשית מקץ מא,א:

הפסוקים הבאים מרכזים מופעי שתי תבניות טעמיים בפרשת מקץ (א) דרגא מונח רביע (ב) זקף-גדול ... זקף-קטן שבדרך הסבר אחת תפקידן תיקונים רוחניים. *==*==*

בראשית מקץ מא,ב,ג:

[ב] והנה מן-היאר עלת שבע פרות ובריא פשר ותרעניה באחו:
[ג] והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מראה ונדקות פשר
ותעמדה אצל הפרות על-שפת היאר:

[ב] והנה מן-היאר עלת שבע פרות – רביע ... זקף-קטן תוכן סתום, לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ונמצא פירוש מעט להלן:

[ב] עלת שבע פרות – ר"ת ע' ש' פ' – שפ"ע וזה רמז לפתרון יוסף, שבשנוי ניקוד מלת **שבע** מתקבל (**בר' מקץ מא,בט**) **שבע גדול**: **שבע פרות** **יפות מראה ובריא** – ר"ת ש' פ' ל' מ' ו' – מיוש(ס)ף שנאמר עליו (**ברוישב לט,ו**), **ניתו יוסף יפה-האר ויפה מראה**: **זוהר כרך ב (שמות) פרשת בא דף מג עמוד א** ... יוסף סליק ואתעטר בתרין גוונין (ג"א דרגין) בקדמיתא נע"ר ובסופא צדיק, כמה יאן ביה גוונין למחזי ורזא דא (**בר' וישב לט,ו**), **ניתו יוסף יפה-האר ויפה מראה**, שפירא בתרין סטרין בתרין דרגין בתרין גוונין עילא ותתא, טט – **ויפה מראה** במשמע של ראייה נבואית ברורה של רזי מעלה.

ומטרת החלום של פרעה אינו עבור מצרים אלא כדי שיעקב ובניו ירדו למצרים בגזירת ברית בין הבתרים ושהותם שם תהיה נוחה ככל האפשר כדי שיוכלו להכנין עצמם ל-**אור תורה** המרומז כלהלן:

[ב] והנה מן-היאר עלת – ס"ת ה' נ' ר' ת' – הנר"ת

[ב] ובריא פשר ותרעניה באחו – ס"ת ת' ר' ה' ו' – תור"ה

והנה שבע פרות אחרות – גרשיים דרגא מונח רביע, אפשר כי התבנית כאן משולבת מתבנית גרשיים מונח רביע, ודרגא מונח רביע. התבנית גרשיים מונח רביע בתפקיד יצא ללמד על עצמו או על הכלל כולו. היות וענין שבע חוזר בחלק הפרות ובחלק השבלים לכן יש מקום לומר שבא ללמד על עצמו (ככלל הנדרש בבבלי שבת ע). וזה פתרון יוסף שהפרות והשבלים ענין אחד הם (**בר' מקץ מא,כה**) **ויאמר יוסף אל-פרעה חלום פרעה אחר הוא את אשר האלהים עשה הניד לפרעה:**

התבנית דרגא מונח רביע באחד מתפקידיה ללמוד פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי הענין. כאן מצד אחד פרט המרמז לרצף כפי **רמב"ן** שלא יהיה הפסק בין שני השבע ושני הרעב. מצד אחר פרט המרמז לחלוקה בלשון **כלי יקר** לפי ששבע שני הרעב לא היו רצופים שהרי משבא יעקב אחר שנתיים פסק הרעב וחזר במותו כמו שיתבאר למן פ' ויחי בגורן האטד בעז"ה.

- טט – לפי זה מונח רביע יורה על חמש שנים של רעב חלוקה משתי שני הרעב הראשונות. וידמה ל-**(שמות תצוה ל,ז)** **בבקר בבקר** – מונח רביע, **בהיטיבו את הנרות יקטירנה**: ששם נלמד הטבת חמש נרות, פיטום הקטורת, הטבת שתי נרות.

בראשית מקץ מא,ג,כו:

[ג] והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מראה ונדקות פשר ותעמדה אצל הפרות על-שפת היאר:
[כו] שבע פרות הטבת שבע שנים הנה ושבע השפלים הטבת שבע שנים הנה חלום אחר הוא:

(מא,ג) והנה – גרשיים **שבע פרות אחרות** – פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי גזירת הרעב

(מא,כו)(סלוק) **שבע פרות הטבת** – דרגא מונח רביע, בתפקיד – פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי הפתרון, נמצא כי התבנית דרגא מונח רביע מופיעה פעמיים בהקשר לפרות

(מא,ג) שבע פרות אחרות – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע, גלות וגאולה, כתב **שני לוחות הברית (השל"ה) תפח-תצ**. האבות וגלות מצרים באו לתקן חטא אדה"ר. היינו גזרת הרעב באה כדי שבני ישראל ירדו למצרים להוציא משם ניצוצין קדושים (נשמות קדושות) שנפלו שם בשבירת הכלים (**מאור ושמש פר' וישב** סיפור החלום הראשון של יוסף) ומחטא אדה"ר, וחטאיו אחר-כך (מוליד שדים ורוחות) במצרים הגורם לרקבון התבואה שלא בידי יוסף

שבע פרות הטבת – דרגא מונח רביע, בתפקיד – תיקון ליצר הרע, כתוב זה הוא רמז להסתלקות השכינה מהרקיע הששי לרקיע השביעי, בגלל חטאי האדם כפי שנעשו במצרים.

ש'בע פרות הטבות – דרגא מונח רביע, ר"ת של התבנית מצטרפים למלה מר"ד ועוד מלת הפתיחה **שבע**, נראה שרשרת של קשרים בגימטריה: גי' 385 = (ירדו) מצרימ"ה = לפרע"ה = שפ"ה (פרעה עומד על שפת היאור) = שכני"ה = הרקי"ע בסיכום: שכינה (נסתלקה ל) הרקי"ע שבע (השביעי)

ראה **דרגא מונח רביע – גלות וגאולה**

בראשית מקץ מב,ז:

ויקרא יוסף את-אחיו ויפחהם

ויתנפך אליהם וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשפר-אכל:

בראשית מקץ מב,ז ... **ויתנפך אליהם** – קדמא ואולא, כעין כלל וחזר ופירטו **וידבר אתם קשות** – דרגא מונח רביע, פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי דבריו, אפשר שזה הדגש שב-**ת"א** וחשיב מה דמליל להון, ובפירוש **רש"י** ... כנכרי בדברים לדבר קשות. אפשר כי כאן תבנית זאת מבטאה כעין מידה מל"ב מדות לרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי סיפור מעשה ופרוטו אחריו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) – במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש בהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית מקץ מב, לח:

וַיֹּאמֶר לֹא-יָרֵד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי-אֶחָיו מֵת וְהָיָא לְבָדּוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אֶסּוֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת-שִׁבְתֵי בְנֵינִי שְׂאֻלָּה:

וְהָיָא לְבָדּוֹ נִשְׁאָר (לאמו) – מר"ד, **וּקְרָאָהוּ אֶסּוֹן בְּדֶרֶךְ** – פשטא פשטא, בתפקיד רגילות חזקה, ע"פ **אור החיים** מה יוסף קרהו אסון בדרך רגילה, שהיה רגיל בה, אז עלול לקרות לבנימין בדרך שלא רגיל בה אם פשטא פשטא בתפקיד זה וזה גורם, הסבר (א) דרך מקום סכנה, וגזרת האחים ב-(מ, ט) הסבר (ב) כליה כמעט מלאה של שבת בנימין **גורם אחד** גזרת האחים בדרך ב-(מ, ט) כשגגה היוצאת מפי מושל, גזרו על בנימין כליה; **גורם שני** בגלל מעשה של תאוה בפילגש בגבעת בנימין, הדומה לתיאור הנחש הישיאני, עשה בי מעשה אישות, היה למקטרג מקום לבצע גזרת הכליה שהיתה תלויה ועומדת מגזרת האחים, שהתבטאה בגלל מעשה פילגש בגבעה ומפני ששבת בנימין לא שפט את עבריינו. אפשר שלכן יוסף עושה תיקון המתבטא במלים ובטעמים (מ, ז) **וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת** – זקף-גדול ... זקף-קטן,

בפרשת מקץ ארבעה פעמים מר"ד, וארבעה פעמים זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים. אפשר כי בתשע שנות יוסף עד בוא יעקב למצרים, יוסף תקן תשע מידות טומאה (דברים מיטת עוג תשע אמות ארכה – מר"ד, מאור ושמש? זה לעומת זה ברא הא-לקים ונגד העשר ספירות יש בטומאה תשע או אחת עשרה ספירות) שבאו למצרים מחטא אדה"ר ומשנות גלותו במצרים שהוליד שו"ר. כך המתיק את הארץ לקראת תחילת הגלות והתיקון הגדול

אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות מאנג (ג) ותחילנה שבע שני הרעב, רמז וסימן על הגליות גבי שובע כתב ותכלינה לשון כליל ועטרה וברעב כתיב ותחילנה לשון חולי (מ"ג 1831)

בפרשת מקץ ארבעה פעמים זקף-גדול ... זקף-קטן,

בראשית מקץ מב, ב:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֹׂכֵר בְּמִצְרַיִם רְדוֹ-שְׂמֵהּ וְשִׁבְרוּ-לָנוּ מִשֶּׁם וְנַחֲמֵהּ וְלֹא נִמּוֹת:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי זקף-גדול ... זקף-קטן, **רש"י (מב, א) וירא יעקב כי יש שוכר** – ומהיכן ראה, והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר **הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי וגו' (להלן, ב)**, ומהו **וירא**? ראה באספקלריה של קדש, שיש לו עוד שבר במצרים (ראה ב"ר צא, ו); ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירושו שזה יוסף. ... באספקלריא של קדש (שאינה ברורה כמו) נבואה ממש כי היה שרוי בעצב,

בראשית מקץ מב, טז:

שְׁלַחוּ מִכֶּם אַחֲדָ וַיִּקַּח אֶת-אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הָאֲסוּרִי וַיִּבְחַנּוּ דְבָרֵיכֶם הֲאֵמַת אֲתֶכֶם וְאִם-לֹא תִי פְרַעְהָ כִּי מִרְגָּלִים אַתֶּם:

בראשית מקץ מד, יב, יז:

[יב] וַיַּחֲפֹשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כְּלָה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת בְּנֵינִי:

[יז] וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא וְהִנֵּה-לִי עֹבֵד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ס

פעמיים בסוף הפרשה, אחד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, וצריך תיקון ממקום גבוה לחטא מכירת יוסף

[יב] וַיַּחֲפֹשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כְּלָה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת בְּנֵינִי:

וַיַּחֲפֹשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כְּלָה – זקף-גדול ... זקף-קטן, שנוי בסדר הטבעי, שלא בדק את כולם אלא שניים בלבד כדי לעוררם

למסור נפשם על בנימין ובכך להוכיח כי הם באחדות עם בני רחל.

אוצר החכמה, ברוך מרדכי - פריינד ברוך מרדכי הלוי, ע' קפב, בשם ר' יהושע ליב דיסקין

בגדול החל ובקטן כלה וגו' (מד יב) במדרש: בגדול החל זה שמעון בקטן כלה זה בנימין ותימה דהרי ראובן הגדול ולא שמעון.

וי"ל דהנה טענו ק"ו הן כסף אשר כפי אמתחתינו השבונו אליך מארץ כנען ואיך נגנבו מבית אדוניך כסף או זהב. והשיב להם שדברים אלו נכונים לגבי כולם מלבד לשמעון ולבנימין, דשמעון הרי היה בבית האסורים במצרים, ובנימין זו פעם ראשונה שבא, לכן לגביהם אין ק"ו וחיפש רק אצלם.

רש"י שלא ירגישו שהיה יודע היכן הוא:

לכאורה מה שנוי מן הסדר הטבעי יש כאן. הנכון לחפש אצל הקרוב.

אלא שדבר זה מביא לזכיית בנימין לכך ששכינה תהא שורה בחלקו ונקרא ידיד של מקום דכתיב.

תורה שלמה בשם מדרש הגדול (כז) וימצא הגביע באמתחת בנימין. אמר ר' יוסי יהא חלקי עם חושדין אותו בדבר ואין בו. תדע לך הרי בנימין שחשדו אותו ואין בו והיו מכין אותו בין כתפיו מה זכה שרת שכינה בחלקו, ונקרא ידיד מקום דכתיב לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו וגו' ובין כתפיו שכן.

תורה שלמה מביא מכת"י כי מנשה תרץ כי בנימין גנב הגביע לנחש היכן יוסף, ואמר לאחים כי הם גנבו אחיהם ומכרוהו והם אמרו אכן

נודע הדבר וגו'. שנוי הסדר כאן מביא לתיקון שהם מודים על מעשיהם ואז יכול לבוא האיחוד עם יוסף.

[יז] וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא וְהִנֵּה-לִי עֹבֵד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ס

פעמיים בסוף הפרשה, אחד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, וצריך תיקון ממקום גבוה לחטא מכירת יוסף

(מ, ז) עֹבֵד וְאַתֶּם – זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים זק"ף-קטן זק"ף-גדול"ל עולה יס"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (576) גי' המלים

המוטעמות ז"ק ז"ג עולה 76 + 447 = 523 = 451 + 72 הפרש מתקע"ו = אב"ן, ר"ת ב'זאת א'תם נ'תפסים בדרך סוד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, אב"ן מקיר תזעק,

עֹבֵד וְאַתֶּם עולה 72 + 451 עולה ישמ"ע א"ל ע"ב (אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל ע"פ בעה"ט פ' ח"ש) (בגילוי הנעלה של שם

הוי"ה במילוי יודי"ן) ע"ב

וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי – זקף-גדול מונח זקף-קטן

שנוי מן הסדר הטבעי המביא לתיקון, כי האחים אמרו ב-**בראשית מקץ מ, ז**, **אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם-אנחנו נהיה לאדני**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; תפיצת ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ע' 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

עבדים: בכך הם גזרו על בנימין מיתה ועל עצמם עבדות. יוסף מביא בדבריו לתיקון שלא ישמד שבט בנימין במעשה פילגש בגבעה ושלא יהיו כל ישראל בעת ובעונה אחת כולם עבדים בגלויות אלא שתהיה להם תקומה ממקום ששם עם ישראל לא משועבד ויכול לעזור.

ע"פ הרב לוי יצחק שניאורסאהן זי"ע אביו של אדמו"ר מ"ש זי"ע [דבר מלכות וישלח התשע"ז, ע' סט, ילקוט לוי יצחק על התורה], שרש אמ"ר מבטא א"ש מ"ם רו"ח, מבטא ספירות חכמה, בינה, ודעת ממנו יורד קו ההשפעה לז' ספירות תחתונות דאצילות ומשם עד למטה שאין למטה ממנו. בעזרת הרב אימ"א: הפסוק הזה מדגים את היחוד השלם, שרש אמ"ר מבטא יציאת ההתעוררות מלמעלה למטה (איתעוררותא מדלעילא לדלתתא). מוחין דיניקה לתינוק הנותן לו כח לאסוף הברורים של הפושעי"ם ב"י (אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל ע"פ נגיד ומצוה דף לו) (גי' 523) בחינת מים נוקביים (ר"ת מ"ן) ולהעלותם מלמטה למעלה. העלאה זאת מתבטאת בתבנית הטעמים של נִאֲמַר תְּקַלְהָ לִי – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים (סלוק ... אתנח) (ראה אמרי נועם). כאשר ההתעוררות דלתתא מושלמת היא עולה (בחינת שוב מלא) עד למקורה בכת"ר. אז מתגלה השפעת שפע מתמיד, מלמעלה למטה, המתבטא בתבנית הטעמים של עֶבֶד וְאֲתָם – זקף-קטן זקף-גדול, כאשר הפרש הגי' בין 523 – 576 = 53 = ג"ן – רמז לתיקון חטא אדם הראשון בגן עדן, וחזרת הבריאה המתוקנת למצבה בבריאה.

עד כאן תיקונים רוחניים *==*==*

בראשית מקץ מא, ט: וַיִּדְבֹר שֵׁר הַמְשָׁקִים אֶת-פְּרַעְהָ לְאִמֶּר אֶת-חֲטָאִי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם:

לְאִמֶּר אֶת-חֲטָאִי – טעמי הכתוב אתנח זקף-גדול מרמזים לחטאים של שר המשקים נגד יוסף בנוסף לחטא האחד נגד פרעה ואולי גם לחטא שלא סיפר עד עתה. **לְאִמֶּר** – לאמר בטעם אתנח המגביל, ללמד כי המלה נדרשת כנוטריקון "לאו אמור" היינו בכתובים הבאים יש לדרוש לאו מתוך עשה. ולא לאו אחד בלבד אלא שלושה לאוים המרומזים בטעם זקף-גדול במלים **אֶת-חֲטָאִי** ואלו הם לפחות שני חטאי "מוציא שם רע" נגד יוסף וחטא ביזויו כפירש רש"י (יב) **נַעַר עֲבָרִי עֶבֶד** - ארורים הרשעים, שאין טובתם שלימה. מזכירו בלשון בזיון: **נַעַר** - שוטה, ואין ראוי לגדולה; **עֲבָרִי** - אפילו לשונינו אינו מכיר; **עֶבֶד** - וכתוב היה בנימוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים (ראה ב"ר פט, ד).

בראשית מקץ מא, יב: וְשֵׁם אֶתְנֹו נַעַר עֲבָרִי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפָּר-לוֹ וַיִּפְתָּר-לָנוּ אֶת-חַלְמֹתֵינוּ אִישׁ פְּחֲלָמוֹ פִּתְרָ:

בראשית מקץ מא, ל: וְקָמוּ שִׁבְעַ שְׁנֵי רָעִב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשֶּׁבַע בְּאַרְץ מִצְרָיִם וְכִלְהָ הָרָעִב אֶת-הָאָרֶץ:

וְקָמוּ - תלישא-גדולה, (א) במשמע של עקירת זכרון **כָּל-הַשֶּׁבַע** כפי' [ילקוט מעם לועז בראשית ב ע' תשלא, עצת יוסף] ... ורוצה לומר אפילו אחרי שיתמו שנות הרעב ישכח **כָּל-הַשֶּׁבַע בְּאַרְץ**, כי הרעב יהיה כבד כל-כך שיהיה נצרך זמן הרבה עד שהארץ תשוב לתת כוחה כמלפנים להוציא תבואה להשביע הבריות. **וְקָמוּ** - תלישא-גדולה, במשמע של מחיצה ל- **כָּל-הַשֶּׁבַע** כפי' [צידה לדרך] והשבע יהיה במצרים לבדה ואילו הרעב יהיה בכל המדינות וארצות העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מלמדני (ל) כי במצוותה האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצות השערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-ספוק (נקראים קיסרים (פקדים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקץ** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מב,יט: אם-כנינים אהם אחיכם אהד ואסר בבית משמרכם ואהם לכו הביאו שבר רעבון פתיכם:

בראשית מקץ מב,כ: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו ויעשו-כן:

הנושא ההילכתי של הפסוקים הוא מסירת יהודי לגויים. נשלב הערות על הנושא הכללי בתוך פירוש **אור החיים** ... (מב,יט) ... לעולם לא היה בדעתם להפריד בשום אופן כי היו יראים על הפירוד לבל יהיה אשם להיותו לבדו (לא היה בדעת הישראלים (כאן בני יעקב) למסור בידיהם אחד או יותר מביניהם), ולא נתרצו לבסוף להניח אחד מהם אלא לצד שתלה להם הנסיון בזה (יש להוכיח מכאן שניתן להאמין לגוי כאשר הוא מצהיר שאם כנים הם, כלומר מעשיהם לא מסכנים אותם מצד שלטון הגוים לא יאונה להם כל רע) **כאשר אבאר בפסוק (מב,יט) אם-כנינים וגו' (מב,כ) וְלֹא תָמוּתוּ** אז הוכרחו במעשיהם:

אור החיים (מב,יט) אם-כנינים אהם וגו'. יתבאר על דרך אומרים ז"ל בירושלמי פרק ח' דתרומות וז"ל תניא סיעת בני אדם המהלכים בדרך ופגעו בהם גוים ואמרו להם תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו נהרוג כולכם אפילו כולם נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל (טט – עיין **רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה**). יחדו להם (הגוים בחרו במישהו מסוים) וכו' ימסרו (אותו הישראלים להם בידיים אף שרוב הסכוי שיהרגוהו) וכו' ע"כ.

והוא אומר (אבל במצב) **(מב,יט) אם-כנינים אהם** פירוש אתם יודעים בעצמיכם אם האמת אתכם (שאתם לא מרגלים ולכן לא מסכנים עצמם בגלל פגיעה בשלטון) **אחיכם אהד** פירוש אחד מכם ולא יחדו להם (הגוים) **ואסר** כי אין יראת מות לומר יהרגו כולם ולא ימסרוהו (במצב שאינם מסתכנים על מעשיהם (כאן אינם מרגלים), אין סכנת מות למי שהגוים מבקשים ואפשר למסרו), ולדייק הדבר נתכוון (יוסף) לומר (להם ההלכה) שאם אינם כנים (במצב שמסתכנים על מעשיהם) אין להם רשות במשפט להניח אחד מהם (למסרו בידיהם) כי כשלא יוכחנו דבריהם, משפט מרגל יש לו ובן מות הוא והרי הם כאלו מיחדים אותו מעכשיו למות ואין הדין כן אלא יהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחד מהם. ולא תקשה הלא מצינו כי הוא לקח שמעון ואם כן הוי כיחידוהו (זה כאילו הגוים יחדוהו), זה אינו (המצב) כי אולי שהם (האחים) ייחדו זה (אותו אחד) מהם (בעצמם) (טט – כך נדרש ב-**ב"ר צא"ו**) על (מב,כ) אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי:).

או אפשר שאחר שהסכימו יחד לקחת אחד מהם קדם הוא ובחר שמעון לטעם כי הוא זוגו של לוי ופרד חבילתם (כך יוסף מנע מהם להיכנס בסוגיה האם למסור אחד מהם בידיהם לנוכרים, אף שהובטחו שאם מעשיכם לא מסכנים אותם, המצרים לא ייהרגו את הנמסר):

אור החיים (מב,כ) ויאמנו דבריכם ולא תמותו. פ"י שאם לא יעשו זה יגיד כי אתם מרגלים ולזה אינם יכולין להניח אחד מהם כי ודאי שימות ואין רשות להם לעשות כן אלא יהרגו כולם וכו', ומעתה יתחייבו מיתה על היותם מרגלים או ירצה לומר שלא ימותו ברעב כי ייטב עמם להמציא להם פרנסה והוא מה שאמרו לאביהם (פסוק ל"ד) ואת הארץ תסחרו:

ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פ"ח ה"ד מתני' ... וכן נשים שאמרו להן גוים ע"א תנו לנו אחת מכם ונטמאה ואם לאו הרי אנו מטמאין כולכם יטמאו את כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל: (ובגמרא מלמד גם על דרישת נכרים למסור להם יהודי, ראה להלן.) אם היהודים משקרים או בסכנה על מעשיהם, אסור למסור אחד מהיהודים כי בן מות הוא, אם הגויים לא יחדוהו יתרגו כולם ולא ימסרו נפש אחד מהם

אבל אם הגויים יחדוהו לפי הירושלמי תרומות פ"ח ה"ד רבי יוחנן אומר שימסרוהו, ריש לקיש אומר שלא ימסרוהו עד שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ובהמשך מסופר: עולא בר קושב תבעתיה מלכותא (היה מבוקש ע"י השלטון הנכרי, פנ"מ למשפט חיוב מיתה) ערק ואזיל ליה ללוד גבי ריב"ל (ברח והלך לר' יהושע בן-לוי בלוד) אתון ואקפון מדינתא אמרו להן אין לית אתון יהבון ליה לן אנן מתרבינן מדינתא (חיל השלטון צר על לוד ואינם להחריבה אלא אם ימסרוהו) סלק גביה ריב"ל ופייסיה ויהביה לון (עלה ריב"ל ופייס לעולא בר קושב שיתרצה לגלות עצמו ומסר היהודי להם) והוה אליהו זכור לטוב יליף מתגלי עלוי ולא אתגלי וצם כמה צומין ואיתגלי עלוי אמר ליה ולמסורות אני נגלה א"ל ולא משנה עשיתי א"ל וזו משנת החסידים (הפסיק אליהו הנביא להתגלות לריב"ל עד שהתענה כמה תעניות וכשאליהו הנביא נתגלה לו שוב אמר לו שלמסורים אינו מתגלה עד שהתענה על כך, ואמר ריב"ל שנינו בתוספתא ואם ייחדו להן מותר, והשיב אליהו וכי זאת משנת החסידים והיה לך לסלק עצמך מענין זה)

ומה ש-**אור החיים** הביא ב-**ירושלמי פרק ח' דתרומות** וז"ל תניא סיעת בני אדם המהלכים בדרך ... נמצא בגמרא. וגמרא זאת היא המקור של **הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה** פסק ... ואם יחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, ואם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם, ואין מורין להם כן לכתחלה (בגלל מידת חסידות), ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

ופי' **כסף משנה על הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה** ... יחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו להם ולא יהרגו אמר ר"ל (ריש לקיש) והוא שיהיה חייב מיתה כשבע בן בכרי ור' יוחנן אמר אפילו שאינו חייב מיתה ... ופסק רבינו כר"ל אף על גב דמן הסתם לא קייל כוותיה לגבי דר' יוחנן משום דהוי ספק נפשות ולהחמיר דלא ימסרוהו בידיים ביד העובדי כוכבים

סיבות אחדות מדוע בני יעקב צריכים לחשוש במסירת אחד מהם סתם ובמסירת שמעון כי יוסף יחדו:

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צא מהו ויתנכר שנעשה אליהם נכרי (כאילו הוא גוי), נטל את הגביע והקיש בו אמ' להם מרגלים אתם אם כנים אתם למה לא נכנסתם בפתח אחד, אמ' לו אבא ציונו (טט) כדי שלא יתפסו למשל על החרבת שכם שארץ כנען הייתה בחסות מצרים ראה הסברנו ל-**(מב,א) למה תהראו**), **ומה טיבכם בשוק הזנות**, אבידה אבדה לנו ואנו מבקרין עליה, אמ' להם אני רואה בגביעי ששנים מכם החריבו כרך גדול ואחיכם מכתם לערביים,

- (א) האם האחים חייבים מיתה על הודאתם ליוסף ב-(מב,יד) כהביא רש"י ע"פ (ב"ר צז,ז), ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון, מה תעשו? אמרו לו: לכך באנו, או להרוג או ליהרג. אמר להם: **(מב,יד) הוא אשר דברתי אלכם** - להרוג את בני העיר באתם!
- (ב) האם שמעון חייב מיתה על החרבת כרך של שכם? כאילו גוי השופט על פגיעה בגוים בארץ כנען שהיתה ממלכות או חסות מצרים בימים ההם **(אלשיך ע"פ ב"ר עה,י)**.
- (ג) האם שמעון חייב מיתה משום שזם את מכירת יוסף משום גונב איש ומכרו, האחים אחזו שלא, יוסף כעין גוי מציג שחייב.
- (ד) האחים הובטחו שהנמסר נאסר כבן ערובה להבטיח חזרתם למצרים, האם יכלו להאמין לגוים?

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעם (כ"ז במצוותך האמתי – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחפץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מצריך; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ע"פ ירושלמי תרומות ח,ד והרמב"ם נבחין בשני מצבים: (א) הגוים נטפלו ליהודים ללא שום סיבה (ב) לגוים יש טענה על היהודים במצב המתואר באחי יוסף, לגוים יש טענת ריגול על היהודים, ועוד טענה על הריגת גוים אף שמעם אחר.

(מב,טי) אם-פנינים – מקף בתפקיד רב-מצב (א) ישרים או אינם מסתכנים על מעשיהם (ב) משקרים או בסכנה על מעשיהם,

ע"פ אור החיים (מב,טי) יוסף רמז להם שבמצב שאינם מסתכנים על מעשיהם וממילא אין סכנת חיים מותר ליהודים למסור יהודי אחד לגויים גם כאשר הגויים לא יחדוהו.

כאשר אינם מסתכנים על מעשיהם, אפשר כי **אם-פנינים אהם** – זקף-קטן מלמד (א) בין יחדוהו הגויים ו- (ב) בין לא יחדוהו הגויים יכולים למסור אחד מהם בידיהם.

כאשר מסתכנים על מעשיהם, אם לא יחדו הגוים אחד מהם אז לא ימסרו, ואם הגוים יחדו אז ימסרו ואין מורים כן מפני מידת חסידות. כגון שהמצרי כביכול (יוסף) טוען על הריגת גוים מעם אחר בהחברת כרך של שכם ע"י שמעון.

אפשר כי **אחיכם אהד** – זקף-קטן, מצב שבו הגוים נטפלו ליהודים ללא שום סיבה ודורשים למסור אחד להריגה. אם הגויים לא יחדוהו לא ימסרו, ואם הגוים יחדוהו – ימסרו ואין מורים כן מפני מידת חסידות. אמנם בפסוק לא מוזכר הריגה, אבל אפשר כי טעם טפחא של מלת **ואסר** בתפקיד שני משמעות ורבוי ירמז להוסיף על המאסר מצב של הריגה. וכעין רמז בס"ת **אחיכם אהד** מ"ד היינו עלילת ד"ם.

אם היהודים משקרים או בסכנה על מעשיהם, אסור למסור אחד מהיהודים כי בן מות הוא, אם הגויים **לא יחדוהו** יהרגו **כולם** ולא ימסרו **נפש אחד מהם**

אבל אם הגויים יחדוהו לפי הירושלמי תרומות פ"ח,ה"ד **רבי יוחנן אומר** ליהמסרהו, ריש לקיש אומר שלא ימסרוהו עד שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ובהמשך במעשה של **עולא בר קושבא** אמר אליהו הנביא לרבי יהושע בן לוי שמצד משנת חסידים לא היה צריך למסור את עולא בן קושבא לנשלטון.

אפשר כי טעם מונח במלים **פנינים** ו-**אחיכם** מלמד על מצבי ספק בכוננת הגוים ואין לנו גלוי מהפסוק. ועוד מצב ספק על מסירת פלוני שחייב מיתה כשבע בן בכרי שמרד במלך דוד, ועוד מצב ספק על מסירת פלוני שהמלכות גזרה עליו עונש מיתה, שממאמר התוספתא ימסרוהו וממדת חסידות לא ימסרוהו.

סוגיה נוספת בהתניית תנאי. **(מב,טי) אם-פנינים** – מקף בתפקיד רב-מצב (א) ישרים או אינם מסתכנים על מעשיהם (ב) משקרים או בסכנה על מעשיהם, כלומר שילוב מלת התנאי אם וטעם מקף מציב אפשרות של תנאי אם-כך אז כך ואם לא-כך אז אחרת. ומה שנאמר כגון ב- **מדרש אגדה (בבור) במדבר פרשת מטות לב (במ' מטות לב,ט) אם-יעברו בני-גד ... (במ' מטות לב,ג) ואם-לא יעברו**. אמרו כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, וצריך התנאי שיהיה הין שלו קודם ללאו כמו תנאי בני גד ובני ראובן: וכתב ב-**חידושי הרמב"ן מסכת גיטין עה,ב**, ועוד דעיקר תנאי בני גד ובני ראובן **בממון הוא** דכתיב ובממון הוא דאמר ר"מ דבעינן תנאי כפול אבל לא באיסורא, אלא דיגיטין וקידושין **איסורא דאית ביה ממנא** הוא כדאיתא במס' שבועות (ל"ו ב') בדומה למלים ולטעם מקף כרב-מצב (תנאי לכאן ולכאן) ב-**(מב,טי) אם-פנינים** נמצא גם ב-**(בר' מקף מב,ט) ... אם-לא הכיאתיו אליה** **והצנתיו לפניך והטאתי לך פל-הנימים**: האם מאמר יהודה **אם-לא** מציב תנאי כפול. היות והענין אינו בממונות לכן לא מחייב תנאי כפול. אלא יש לומר שגם כאשר אינו כופל תנאו שהוא קיים (רמב"ן שם). אלא אם נאמר שיש שיכות לירושה שזה ממונות.

אור החיים פתח הסוגיה לעיל מ-**תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פ"ח,ה"ד מתני'** אשר מתוך דיון האם תרומה שהיא ספק טמאה מותר לעשות מעשה בידים שיגרום לה טומאת ודאי, עברה לדון בתרומה שבודאות אסור לטמאה בידים ע"י מסירתה לנכרי. ומתוך כך עברה המשנה ללמד על איסור מסירת יהודי לנכרי. והגמרא ירושלמי הרחיבה במצבים נוספים של מסירת יהודי לנכרים. השאלה כאן היא האם יש קשר בין מסירת תרומה לנכרי בכעין היקש ממסירת יהודי לנכרי או מסירת היהודי היא היקש ממסירת תרומה.

אם-פנינים אהם אחיכם אהד – ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (בין סלוק לאתנח), כעין היקש או בנין אב כבסיס לירושלמי **תרומות פ"ח,ה"ד** ול- **רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה,ה"ה** בהלכות מסירת יהודי לגויים (יחדוהו, לא יחדוהו ויש ענין מסירה בידים), וכן **שם,ה"ה** הלכות מסירת תרומה לנכרי (יניה ולא ימסור לו בידים).

בראשית מקץ מב,כ: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברכם ולא תמותו ויעשו-כן: ולא תמותו - מונח אתנח **ויעשו-כן** – סלוק, ללא טפחא לפניו. ללא שום שנוי.

אור החיים מב,כא ... מה שאין כן כשאמר להם **(מב,טי) אחיכם אהד ואסר וגו' (מב,ג) ויעשו-כן** פירוש יחדו הם אחד מהם, בזה נתעוררו מהנדמה כי הוא עון יוסף (כו) כמו שהם נתאכזרו על אחיהם, לזה בא להם הצער בדרך זה שאסרו אחד מהם ביד איש נכרי: **ליקוטי הערות על אור החיים (כו)** כי מן הסתם שמעון לא רצה להשאר שם, והם הכריחוהו, וזה דומה לצרת יוסף בהתחננו **(אור בהיר)** וז"ל המדרש **(ב"ר צא,ו)** אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי: **טט ויעשו-כן** – (אתנח) **סלוק** ללא טפחא לפניו. מגביל להיות מסירת שמעון ללא שום שנוי ממסירת יוסף.

(מב,טי) אם-פנינים אהם אחיכם אהד – ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים. כעין היקש. לכאורה בפסוק לא נאמר שיוסף ייחד את שמעון להיאסר. ונאמר ב-**(בר' מקף מב,כ) ... ויגח מאתם את-שמעון ויאסר אותו לעיניהם:**

רש"י (מב,כ) ... את שמעון – הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי: "הנה בעל החלמות הלזה בא" (בר' לו,יט; ראה תנ"ב מקץ, יז). דבר אחר **(ב"ר צא,ח)**: נתכוון יוסף להפרידו מלוי, שמא יתעצו בין שניהם להרוג אותו. אבל לפי **(ב"ר צא,ו)** אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי: מכאן משמע שיוסף ייחד את שמעון ושאר האחים היו צריכים למסור לנכרים לכאורה. בשילוב ההסבר השני של אור החיים נאמר שיוסף ייחד את שמעון, הם היו צריכים למסור, וכדי שלא יתלבטו אם נכון למסור בידים קדם יוסף ולקחו, כך שלא מסרוהו בידיהם לנכרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית מקץ מב, כא: ניאמרו איש אל אחיו אכל אשמים | אנהנו על אחינו
אשר ראינו צרת נפש ביהתחננו אלינו ולא שמענו על-כן באה אלינו הצרה הזאת:

אור החיים ניאמרו וגו' אכל. ... וכבר רשמתי בכמה מקומות שהענין יוליד בדמותו **בצלמו** בסוד אתה תשלם לאיש כמעשהו וכמו כן הדברים כאן שהכאיב להם לבם בצרת אחיהם והוא אומר **אכל** פירושו אם היה המקרה זה בדרך אחר לא היינו מצדיקים שעל סיבת יוסף באה אלינו **אכל** עתה ודאי **אשמים** ... **אשר ראינו צרת נפש ביהתחננו**. ועוד היה להם **לאות** כיוון שנתיחד שמעון ... לזה ידעו כי דבר יוסף היא הסיבה כי הוא היועץ עצה רעה על יוסף וגו'

ניאמרו איש אל אחיו – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. והנלמד נדרש ע"פ תבנית הטעמים זרקא זרקא סגול של הכתוב הבא.

אכל אשמים | אנהנו על אחינו – זרקא מונח פסק זרקא סגול, בתורה 372 פסוקים של זרקא סגול, בשלושה מהם, פעמיים זרקא וזה אחד מהם בתפקיד כעין שתי תוספות מהענין על הענין, שע"פ אור החיים הן:

(א) **שהענין יוליד בדמותו בצלמו** בסוד אתה תשלם לאיש, היינו יצא ללמד על הכלל בענין מידה כנגד מידה, הם נאשמים ואין מושיע להם כמו שיוסף התחנן ולא הושיעו לו,

(ב) מוסיף עניין המשותף ל- **אנהנו על אחינו**, ואולי גם מוסיף עניין משותף **אכל אשמים | אנהנו על אחינו**, במעמד זה כולם מודים בסגולתו של **אחינו** – המרומו בטם סגול של המלה, ש- **אנהנו** – זרקנו אותו לבין האומות המרומו בטעם זרקא וניתקנו אותו מלימוד התורה, זרקנו אבל על אבינו המרומו בזרקא של מלת **אכל** בשנוי ניקוד וכתוצאה מכך מאז נזרקה ממנו (לא שרתה עליו) רוח הקודש. ושני אלה גרמו לכולם הרגשת הסתר מהקב"ה,

פסק בין אשמים | אנהנו – כעין סדור שנחלק, קריאה אחת ללא פסק כולם אשמים, קריאה עם פסק מרמז שלא כולם אשמים, בודאי לא באופן שווה. ויש רמז לדבר ב- (**בר' מקץ לז, א**) **ויקנאו-כו אחיו ואביו שמר את-הדבר: ויקנאו-כו** - מקף בתפקיד רב-מצב, דרגות קנאה שונות, **ויקנאו-כו אחיו** – טפחא אתנה, אתנה מגביל ללמד שנשאר אחיו ולא סרו מן האחות. ועוד שטפחא אתנה היא כתבנית טעמי "שמע ישראל" ללמד שהקנאה היתה בדבר הלכה לשם שמים, וראה קשר למעשה בראשית (א, א) כי האחים סברו שכבר הגיע זמן הגאולה ותיקון העולם, ויוסף חלם על שלבי הגאולה וזה מרומז ב- **ואביו שמר את-הדבר** – טפחא מרכא מקף-סלוק. הסלוק מגביל את מהות הענין הגאולה, מקף מלמד על רב-שלב בתהליך הגאולה, מרכא מאריכה את הזמן לגאולה, טפחא משנה משמעות מלת **ואביו** ומרבה על יעקב את הקב"ה בעל ההשגחה הפרטית על התהליך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצת התשע"ט**; **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **המקף מפשט**; מרמז – מאריך; רבוי; **הקף** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרמז **טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרמז תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרמז טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב של המוטעם**, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רבוע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.5 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא מח:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶכָּל בְּעָרֵים אָכָל שָׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נֶתַן בְּחוּקָה:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ**

בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הוא בעל פה נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אָכָל** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,ג**) ... **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם **תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט – שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא מח:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶכָּל בְּעָרֵים אָכָל שָׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נֶתַן בְּחוּקָה:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ**

בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הוא בעל פה נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אָכָל** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,ג**) ... **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם **תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט – שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא מח:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶכָּל בְּעָרֵים אָכָל שָׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נֶתַן בְּחוּקָה:

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ**

בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הוא בעל פה נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אָכָל** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,ג**) ... **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם **תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט – שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא,כז:

וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשֵׁבַע הַשְּׂבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יְהִי שְׁבַע שָׁנֵי רָעָב:

וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת – מונח תלישא-גדולה שיעור זמן הרעב, שיעור זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה,

הַרְקוֹת וְהַרְעֵת –קדמא ואולא, הגזרה יצאה, ומתקדמת – עולה על מצרים מיד והוא עניין מלת–עלת **הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן** – מונח רביעי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מ"ט (ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתגה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא; מרזא מפשט; מרזא = מאריך, רבוי; דרזא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרזא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרזא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרזא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרזא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרזא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; דרזא רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלשא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלשא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

בראשית מקץ מא, מא – מב:

[מא] וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף

רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

[מב] וַיֹּסֶר פֶּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף

וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֵּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צַנְאוֹ:

אֶל-יוֹסֵף – אתנח **רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:** מכח המאמר הזה פועל יוסף עם טבעת פרעה. אחרת אין לטבעת ערך.

בפסוק הבא **(מב) וַיֹּסֶר פֶּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ** – קדמא מהפך פשטא, כעין מידה הנקראת כתוב שחבירו שלפניו **(פסוק מא)** מלמד עליו, או הוא מלמד על חבירו שלפניו, כעין טעמא דקרא.

אבל אפשר גם לומר שפסוק **(מא, מב) וַיֹּסֶר פֶּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ** מלמד על פסוק **(מא, מא)** שהחזקת טבעת פרעה שהיא חותם הרבון

הנותנת תוקף לממשלה שקבל יוסף במאמר **רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**

בראשית מקץ מא, מד:

וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פֶּרְעֹה

וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רִגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

תורה שלמה מדרש: וּבִלְעָדֶיךָ – רביע, ארבע ענינים (טט - א) יוסף לפי שמיעט כבודו ואמר **(בר' מקץ מא, מז) בִּלְעָדֵי** וריבה כבוד המקום **אֱלֹהִים יַעֲנֶה** ... כדי שיתן לרשע שבח להקב"ה לפיכך התרבה כבוד המקום שאמר **(בר' מקץ מא, מט) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים אֵלֶּיךָ אֹתְךָ אֶת-כָּל-זֹאת תלה הגדולה בבעליה.**

(טט - ב) וגם נתגדל שמו בחכמה שאמר לו **(בר' מקץ מא, מז) אִיו-נָכוֹן וְתַכֵּם פְּמוֹד.**

(טט - ג) ונתרבה כבודו בגדולה שנתן לו שנאמר **(בר' מקץ מא, מד) אֲנִי פֶּרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ.**

(טט - ד) לפי שמיעט עצמו בלשון **(בר' מקץ מא, מז) בִּלְעָדֵי** קיבל מלכות בו בלשון **(בר' מקץ מא, מד) וּבִלְעָדֶיךָ**

בראשית מקץ מא, טז: וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת-פֶּרְעֹה לֵאמֹר בִּלְעָדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת-שְׁלוֹם פֶּרְעֹה:
(בר' מקץ מא, טז) וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אַחֲרֵי הַדְּבָרִים אֵלֶּיךָ אֹתְךָ אֶת-כָּל-זֹאת אִיו-נָכוֹן וְתַכֵּם פְּמוֹד:

וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים – ר"ת ו' ל' י' – לו"י, רמז למנוי משה

בראשית מקץ מא, מה: וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פּוֹטִי פְרַע כַּהֵן אֵן לְאִשְׁהָ וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה – מונח שם-יוסף צפנת פענח – גירסת הכתר הממוחשב, מכון ממרא ממוחשב

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה – מרזא שם-יוסף צפנת פענח – גירסת מגנס, קורן,

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח לפי גירסת קדמא מרזא זרקא סגול, בתפקיד לכתחילה ובפועל,

(א) מה שיוסף גזור לכתחילה מתקיים בפועל.

רש"י (נה) ותרעב כל ארץ מצרים - שהריקבה תבואתם שאצרו, חוץ משל יוסף (ראה ב"ר צא,ה). **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם תעשו** - לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והריקבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם תעשו; הרי גזר על התבואה והריקבה, ומה אם יגזור עלינו ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

מ"ר צא,ה וגם מדרש נחומא (ורשא) פרשת מקץ סימן ז

כיון שחזק עליהם הרעב בארץ מצרים נתקבצו המצרים ובאו אצל יוסף א"ל תן לנו לחם, א"ל אלהי אינו זן את הערלים לכו ומולו עצמכם ואתן לכם לחם, הלכו להם אצל פרעה והיו צועקין ובוכיין לפניו שנאמר ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף, אמרו לו הלכנו אצלו ומדבר לנו דברים ריקים שאומר מולו עצמכם, אמר להם שוטים לא כך אמרתי לכם מתחלה עבדוהו וקנו לעצמכם תבואה וכי לא היה קורא לכם כל אותן שני השבוע וצווח לכם הווי יודעים שרעב בא לעולם אם אתם פשעתם בנפשותיכם מה תצעקו אלי מפני מה לא הנתתם בבתיכם תבואה של שתיים של שלש של ארבעה שנים, אמרו לו כל תבואה שהיתה בבתינו כבר הריקבה, אמר להם לא נשתייר לכם קמח מאתמול, אמרו לו פת שהיה בכלינו עפשה, אמר להן לכו אל יוסף ואשר יאמר לכם תעשו ומה אם שגזר על התבואה והריקבה מתיראין אנו שאם יגזור עלינו שנמות כלנו מתים אלא כל אשר יאמר לכם תעשו,

ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא, נד) ונתחלינה שבע שני הרעב כאשר אמר יוסף וגזר שהתבואה שאינו ת"י (תחת יד) פרעה ירקבו. וזה יפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים. כל לרבות אפילו התבואה שאצרו המצרים לעצמם והריקבו אלו בעצמם. פתח להם יוסף ומכר להם בדמים יקרים. וראו גדולתו ית' שבעיניהם היו נרקבים וכשהיה יוסף מוכר להם היו מתוקנים. כמו שהיה במכת דם וגו' לכתחילה גזרת רעב, בפועל יוסף קובע התיקון לתבואה בקנין מהמצרים, ע"פ **ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא, נד) ונתחלינה שבע שני הרעב** – אזלא-גרש מונח מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, להקל על ישראל, וטעם מונח לפני מהפך לרמז לכעין שתי סדרות של מהפך פשטא, כאן תיקון תבואה שהריקבה בידי המצרים, בעתיד במכת דם תיקון הדם בכלי של ישראל להיות למים ורק משישלמו המצרים ישארו מים..

(ב) לכתחילה נראתה אסנת כבת פוטיפר ופועל הרי היא בת דינה בת יעקב.???

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח ג' קדמא מרזא זרקא סגול, בתפקיד לכתחילה ובפועל,

דעת זקנים מבעה"ת צפנת פענח, נוטריקון "צדיק" פטפט "נגד" תאותו "פוטיפר" ענה "נפשו" חנם:

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת ויתן לו את אסנת, וא"ת יוסף שהי' מלך איך נשא בת הדיוט, ונ"ל לפי שמתחלה הי' יוסף עבד לפוטיפר אמר בלבו אם לא אעשה רצונו לישא בתו יזלזלני וילשין אותי שהייתי עבדו ואשאנה ויכבדני, ועוד י"ל שנשאה מפני שהי' מזרע יעקב כדפי'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנות – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקף** **פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = **מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

רש"י בפי' וישלך דבת דינה הית' משכס ותלה לה יעקב אבינו קמיע בצוארה והשליכה והובאה למצרים ע"י נס כדפרשיית וגדלה פוטיפר בביתו ולכך נקראת על שמו כמו שמצינו גבי משה רבינו ע"ה אלה בני בתיה וגו', וכשעבר יוסף בכל ארץ מצרים יצאו כל הנשים לראות ימיו של יוסף כדכתיב בנות צעדה עלי שור וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שהיה בצוארה ועיין בו וראה שהיא מזרעו של יעקב ונשאה:
ניתן-לו – מקף, רב-מצב כאילו נתן מעצמו אבל כך יועד מן השמים כי זרקה לפני יוסף את הקמיע ששם עליה יעקב ויוסף בחר **את-אסנת** – מקף, רב מצב כאילו היא מצרית ואינה מצרית **בת-פוט** – מקף, רב-מצב כאילו בת השר ואינה בת השר כי היא בת דינה משכס.

בראשית מקץ מא,מה:

ויקרא פרעה שם-יוסף צפנת פענח

ויתן-לו את-אסנת בת-פוט פרע פתן אן לאשה ויצא יוסף על-ארץ מצרים:

ויקרא פרעה שם-יוסף צפנת פענח – קדמא מונה זרקא מונה סגול

מרבה מעניין יוסף לענין **צפנת פענח** – רש"י מפרש הצפונות, **תיב"ע** – דטמירן מפרסם,

תורה שלמה (קט) - ספר התגין: צפנת פענח פ' דלתת זיוני **צפנת**, פ' דלא מזויינין ופומיהון לגאיו, **פענח**

(קט) בכתיב רמזי ר"י **צפנת פענח** פיי"ן משונות וגדולות וכפולות כלומר הרבה צפונות ונסתרות מגולות ליוסף, ומפוענחות לו שהוא יודע ביאורן ופירושן.

טט - **שם-יוסף צפנת פענח** – זרקא מונה סגול, הפענוח הוא גילוי מסוים של הצפון. פרעה קרא ליוסף שם המתפרש באופנים אחדים לגילוי הצפון על מעט מן הצפונות הקשורות לפרעה ומצרים. אבל ע"פ המקור של תורה שלמה הרבה צפונות ונסתרות מגולות ליוסף, מעבר לקשור במצרים ועל כך מעידות הפיי"ן המשונות והזקא סגול. וזה המשך לחלומות יוסף ומשמעותם כישועה לבני ישראל בגלות ע"פ גזירת בין הבתרים.

בר' מקץ מא בעה"ט

צפנת פענח (828), בגימטריא מגלה נסתרים (838) (טט - מגלה נסתרים - 828), צפנת פענח נוסטריקון צ'דיק פ'טפט נ'פש ת'אוא

פ'וטיפיר עינה נ'פשו ח'נם, ד"א צ'ופה פ'ודה נ'ביא ת'ומך פ'ותר ע'ניו נ'בון ח'יוזה:

הפסוק מגלה נסתרים: **ויקרא פרעה שם** ר"ת ו' פ' ש' ג' ש"פ, אגרת רבי שמשון מאוסטרופליא השם שבו היכה ה' את מצרים עשר מכות, ועל הים חמשים מכות, עולה דו"ד ב"ן יש"י,

ויתן-לו את-אסנת – ויתן **לו את-אסנת** – גי' א"ת עולה שא"ק, (נותן) ל"ו אסנת" (אס"נ = י' אצ"י, ת' = ת),

מסודר מחדש ש'אדם ק'דמון (נותן) י' (ספירות) אצ"י-ל"ו-ת ובכתיב של אצילות

צפנת פענח גי' אותיות צ"פ עולה ע"ק – עתיקא קדישא, גי' אות פ' עולה ע"י – עתיק יומין, (פנימיות הכתר, עונג)

את-אסנת – ר"ת א"א – אריך אנפין (חיצוניות הכתר, רצון),

ואפשר כי שני הסדר בסדר ההשתלשלות המתגלה בפיענוח שא"ק יוצא במלה **את**- ואילו הכתר מהמלים הקודמות לה **צפנת פענח** ירמז ליציאת הספירות פעם ראשונה שלא על הסדר הגורם לשבירת הכלים ולהתהוות הקליפות

אמרי נועם פתן אן – מידת יסוד בקליפות, יסוד מייצג את שש המידות, **לאשה** – אפשר שמרמז למידת מלכות

ולזה קשור **פרעה** שהוא כעין ראש לקליפות ועמו בלעם בן בעור בן לבן. להשפיע על **יוסף** – גי' נילו"ס, שמצרים עשוהו לאלילות, להרחיקו מדבקותו באמונת השם, ובאמצעותו ליתן חיות לקליפות, לשבות ממקורות התיקון הגבוהים.

אוצר ריר"פאלוך זצ"ל וישם בארון במצרים (בראשית נ' כ"ו) היינו בנילו"ס, יוס"ף בגימטריה נילו"ס: (בעה"ט שם)

בראשית מקץ מא מה:

ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים אשר היו בארץ מצרים ויתן-אכל בערים

אכל שדה-העיר אשר סביבתיה נתן בתוכה:

ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים – באופן כללי גרשיים מונה רביע, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אשר היו**

בארץ מצרים הוא בעל פרט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

ויקבץ את-כל-אכלו - גרשיים (מקף מקף) מונה פסק

את-כל-אכלו – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו

למחסנים המלכותיים בניהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **את-כל-אכלו** | **שבע שנים** אל

המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק)

בקריאה עם פסק **ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,גה**) ... **ואשר** (בנוסחא: **אשר**) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט) – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה'

שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם

ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את **אשר יאמר לכם תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה

אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יתקצרו חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקץ** – פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפסט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש הפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 **בראשית מקץ מא,א:**

בראשית מקץ מא,י: פְּרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו וַיִּתֵּן אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר בֵּית שֵׁר הַטְּבָחִים אֹתוֹ וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים:

פְּרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו. **פְּרַעָה** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה, וטפחא בתפקיד שנוי יחס פרעה לעבדיו שלא ממנו יצאו הדברים וזאת דרשת [בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פג,ח], ר' יודא בר סימון ורבי חנין בשם רבי יוחנן כתיב (תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' וגו', **הקצף** הקדוש ברוך הוא אדונים על עבדיהם ליתן גדולה לצדיקים, **פְּרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו** ליתן גדולה ליוסף,

קָצַף – מונח כמרבה סיבות לקצף פרעה על עבדיו, (טט: לפי דרשה של מציאת זבוב וצורר) (טט: לפי דרשה שהם בקשו להזדווג לבת המלך) **עַל-עֲבָדָיו** – מקף כרב-מצב של עבדיו (א) אשמים (ב) לא אשמים. **עַל-עֲבָדָיו** – אתנה, מגביל שלא הבחינו בין אשם ולא אשם ונהגו בשניהם בשוויון תנאי המאסר (המשמר)

מלבי"ם (בר' מקץ מא,א): פְּרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו. שאם היה קצף פרעה על עבדינו שהם המשקה והאופה היה זה נכון שהאופה היה חוטא יותר מן המשקה (טט: האלשיך והמלבי"ם מפרשים את (בר' וישב מ,א-ב) שיש שר משקים ועבד משקה שמכין המשקה, ויש שר אופים ועבד שמכין המאפה). אבל הלא פרעה קצף על עבדיו שהם השרים, ובוזה הלא שר האופים לא חטא כלל, רק אני לבדי הייתי החוטא, **וַיִּתֵּן אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר בֵּית שֵׁר הַטְּבָחִים**, א"כ עיקר נתינה למשמר היה **אֹתוֹ** כי רק אני נתחייבתי להאסר **בַּמִּשְׁמֶר** לא שר האופים, אך ע"י ששם **אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר** וע"י הקצף שיצא מן המלך עלי נתנו גם אותו במשמר מתוך כעס המלך, ועז"א **אֹתוֹ וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים**, ע"י שנתנו **אֹתוֹ** ניתן גם הוא במקרה, ולפ"ז הייתי אני החייב במשפט והוא הזכאי, ומזה מבואר שלא פתר החלום לפי האומדנא והסברא, כי הסברא היה בהפך:

וַיִּתֵּן אֹתוֹ – קדמא ואלא, בתפקיד גורם מרכזי, שר המשקים הוא עיקר הנתינה **בַּמִּשְׁמֶר** – רביע, ארבעה אנשים נתנו במשמר (טט: האלשיך והמלבי"ם מפרשים את (בר' וישב מ,א-ב) שיש שר משקים ועבד משקה שמכין המשקה, ויש שר אופים ועבד שמכין המאפה). **אֹתוֹ** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש. שר המשקים מודה שהוא נתחייב להאסר כי לא השגיח בזבוב הגלוי בכוס פרעה, שלושה האחרים: העבד המכין המשקה, שר האופים ועבדו האופה נתנו שם כאילו "במקרה" מתוך ש-**פְּרַעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו**.

תולדות יצחק וַיִּתֵּן אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר בֵּית שֵׁר הַטְּבָחִים אֹתוֹ וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים, (טט – א, תנאי מאסר שווים, גם בדעת זקנים מבעלי התוספות) כפל מלת **אֹתוֹ**, לפי שאם תאמר שמה שפתר לי טוב, ולשר האופים תליה, הוא לפי שראה שבית האסורים שלו קשה משלי, וברזל באה נפשו יותר ממני, אינו כן, אלא **אֹתוֹ וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים** בשוה, (טט – ב, השפעת זמן החלום) וא"ת לפי שהוא חלם בלילה שמושל מאדים, ואני חלמתי בלילה שמושל צדק, אינו כן, בלילה א' חלמנו, (טט – ג, חלום מסודר) ואם תאמר לפי שחלומי מבובל ושלי מסודר, ולזה ראה שחלומי רע, אינו כן, איש כפתרון חלומי חלמנו, פ"י חלום הראוי לפתרון, לא חלום בלתי מסודר, שאי אפשר לפתור, (טט – ד, תאור פותר החלום) ואם תאמר שהוא זקן ולמד חכמה, אינו כן אלא נער, ואם תאמר הוא מכשף, עבדי הוא, ואם תאמר שהוא בן חוטא ולמד חכמה וזוכר אותה, עבד הוא, ואם למד שכה, שלבו טרוד בעבודות, וא"ת אדוניו חכם ולמד ממנו, אינו כן, שהוא עבד לשר הטבחים, ששרים כאלו אין בהם חכמה, ובמלאכתם עוסקים, ואם כן אינו חכם אלא נביא, ולזה האמינוהו, ולזה אמר **(בר' מקץ מא,א)** **וַיִּאמֶר פְּרַעָה אֶל-עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רָיַם אֱלֹהִים בּוֹ**, ואמר אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת, אמר כל לכלול גם לחלומות שר המשקים ושר האופים:

אֲשֶׁר רָיַם אֱלֹהִים בּוֹ - [תרגום אונקלוס] די **רוח נבואה** מן קדם יי בה. **רָיַם אֱלֹהִים - רָיַם** – גי' 214 עולה בנבואה"ה נצ"ח (214 = 148 + 66) בנבואה"ה (שמקורה בספירת – מדת) נצ"ח (דאצילות) ראה [זוהר וישב קצא,ב, בסוגריים פי' **זהר בהיר** (זה"ב), **הרב דיא"מ אייכנשטיין**, אוצר החכמה) **(בר' וישב מ,ה)** **וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם** בנבואה"ה (שמקורה בספירת – מדת) נצ"ח (דאצילות, שבה הספירות מיוחדות) מאוחזות) ב-**אֱלֹהִים** (בא-לקות, ספר התניא)

אֹתוֹ – זקף-גדול, בתפקיד שלוש. (טט – א, תנאי מאסר שווים, גם בדעת זקנים מבעלי התוספות) כפל מלת **אֹתוֹ**, לפי שאם תאמר שמה שפתר לי טוב, ולשר האופים תליה, הוא לפי שראה שבית האסורים שלו קשה משלי, וברזל באה נפשו יותר ממני, אינו כן, אלא **אֹתוֹ וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים** בשוה, (טט – ב, התיחסות קודמת שלהם ליוסף, שווה, לא זוכר המקור), (טט – ג, התיחסות קודמת של יוסף אל שניהם שווה, לא זוכר המקור). כלומר הפתרון של יוסף לא היה תלוי במצבם, ולא ביחסים ביניהם ולא בזמן החלום, ולא ביכולת שנלמדה, אלא ברוח א-ליקים – נבואה שאינה קשורה לכל מה שסביב.

עכשו נתבונן בפסוק בדרך פנימיות התורה וכדי להבין ההסבר נתחיל מהסבר של **הַטְּבָחִים אֹתוֹ** – זקף-קטן זקף-גדול, בתפקיד חישוב גימטריאית מלות התוכן המוטעם וחישוב ההפרש בין גימטריאית המלים "זקף-קטן זקף-גדול" העולה תקע"ו ובין גימטריאית התוכן, מתקבלות תוצאות הקשורות לפנימיות התורה. **הַטְּבָחִים אֹתוֹ** – גי' 485 = 411 + 74 = 485 = הפ"ת, שכינ"ה, מצרימ"ה, התלמו"ד (בעה"ט (שמות לד, כז)) (ת"ן-ל"ה השקל"ן שציפ"ה) ההפרש מתקע"ו 485 - 576 = 91 = הוי"ה אדנ"י, האלהי"ם, אמ"ן, מלא"ך, מכא"ל, פא"י-י(ר"ת פותח את ידך), איל"ן [אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל] **485 הפ"ת העדו"ת, תעוד"ה** (=ש"ך ואחנן), תהלי"ם=ת'למוד ה' מ'זמורים לילה יום, יה"י זכר"ה ברו"ך, (שמות לד-כז) (כי על) פ"י הדברי"ם האל"ה כרת"י את"ך ברי"ת = ס"ת בגימ' התלמו"ד (בעה"ט שם)

חלק (א) בהסבר: בבריאה ירדו רפ"ח ניצוצות קדושה כסדרם לקיים הבריאה כסדרה. חלק (ב) בהסבר: בגלל חטא אדם הראשון היה קצף וההשפעה של החיות כסדרה השתבשה. ר"ב ניצוצות קדושה מתוך רפ"ח הניצוצות ירדו מצרימ"ה (= הפ"ת השתבשה). "פרעה קצף" היינו גזר על שכינ"ה (= הפ"ת) היינו כנסת ישראל לרדת מצרימ"ה (= שכינ"ה) לתקן השפעת השפע של הפ"ת כסדרה.

חלק (א) בהסבר: **וַיִּתֵּן אֹתוֹ** – קדמא ואלא, בתפקיד סדר ירידת השפעת החיות האלקית לבריאה כסדרה, הפ"ת התקינה, משל לבריאה מתוקנת ללא הפרעות, מאפשרת לימוד התלמו"ד (תורה ותורה שבעל-פה) שע"י כך מושגת תכלית הבריאה. ואותו זמן היה רק ניצוץ אחד של קדושה מאור המלכות דעשיה (טט: מאות ה"ה אחרונה של שם הוי"ה במלכות דעשיה) מתלבש בקליפות **בַּמִּשְׁמֶר** – רביע, ארבעה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעם (ל) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השעש"ט; **תפחית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נלקח קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקף פשטא** – מוציא פשטא; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, למעט; **טפחא** = טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

קליפות, שאחת היא נגה – יש בה טוב ורע, ושלוש הן טמאות לגמרי. ובביאת המשיח יצאו מהמשמר הזה.
בית שר הטבחים – יתיב מונח זקף-קטן, יתיב כדווקא כך, יתיב כפשטא, זקף-קטן כשני למודים. ואז לומר דווקא כך שני דברים ללמוד.

שר הטבחים – שר הטבחים הוא כלי, אותיות **שר הטבחים** מרמזות כי בעולם מתוקן הפ"ת של ש"ר הטבחים"ם משפיעה ש"ים שלום ר'חמים טובה ברכה חיים ח'ן ח'סד
הטבחים – מרכב מ-הט"ב (ג' ט"ז) חיים (ג' אז"ן, נג"ה). הט"ב אז"ן רמז לפתיחת סדר ההשתלשלות ביציאת אורות אז"ן (שער ההקדמות לרב חיים ויטאל)

חלק (ב) בהסבר: **פרעה קצף על-עבדיו** – טפחא מונח אתנה, כתבנית הרישא של בר' א,א, בתפקיד לרמז על קשר למעשה בראשית. מסדור [משה אהרן עם סדר עבודה ... רב י"כ הלוי בעל מטה לוי] ענין פטום הקטרת: ... קודם חטא אדה"ר שהיו כל העולמות במקומן כפי האצילות הראשון, היה רק ניצוץ אחד של קדושה מאור המלכות דעשיה (טט: מאות ה"ה אחרונה של שם הוי"ה במלכות דעשיה) מתלבש בקליפות שזו הוא חיות שלהם בסוד "יומלכותו בכל משלה" ולא היה שליטה לקליפות שהיו נכנעים תחת הקדושה, וזה הניצוץ לא נסתלק מהם לעולם עד ביאת משיח שאז נאמר ובלי המות לנצח, שאז יסתלק מהם זה הניצוץ וישארו מתים ואז רוח הטומאה יעבור מן הארץ. אבל אחר חטא אדה"ר ירדו כל העולמות למטה ממקומן אז ירדו גם כן עשרה ניצוצות מכל עשרה ספירות שמלכות דעשיה לתוך הקליפות ואז ניצוץ אחד מאור המקיף ונעשה מקיף להם וזהו תוספות חיות של הקליפות וע"י זה יש להם כח לשלוט בעולם הרי הם י"א ניצוצות קדושה שנבלעות בקליפות וזולת החיות שלהם ואותן הי"א מסתלקין ע"י כוונות פטום הקטרת שיש בהם י"א סממנים ... ונכנעים תחת הקדושה.
אבל אחר חטא אדה"ר, **אתי** – נוטריקון אות (וגם) יו"ד, ירדו כל העולמות למטה ממקומן אז ירדו גם כן עשרה ניצוצות (טט: יו"ד) מכל עשרה ספירות שבמלכות דעשיה לתוך הקליפות (טט: אפשר כי טעם זקף-גדול של **אתי** מרמז לשלוש הקליפות הטמאות לגמרי) וגם ניצוץ אחד מאור המקיף (**אתי**) ונעשה מקיף להם וזהו תוספות חיות של הקליפות וע"י זה יש להם כח לשלוט בעולם הרי הם י"א ניצוצות קדושה שנבלעות בקליפות וזולת החיות שלהם. וזה מרומז ב-**וְאֵת שַׁר הָאֲפִים** – "אפים" חסר וא"ו המסמלת צנור השפעה תקין של תורה, לכן מלמד על חרון אף הוא כח הקליפות הטמאות לשלוט בעולם.

בראשית מקץ מא,יא: וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלֵילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלֹמְנוּ:
(בר' יושב מ,ה) וַנַּחֲלֵמוּ – (א) תרסא בתפקיד אפשרי של שיעור כנדרש ב-**[בבלי ברכות נז,ב]** חלום אחד מששים לנבואה
(בר' יושב מ,ה) וַנַּחֲלֵמוּ – (ב) תרסא, בתפקיד: מחיצה נעלה, שורש, מקור לחלום במלאך גבריאל; שורש מקור פתרון החלום בספירת (מידת) מלכות וכנדרש ב-**[בבלי ברכות נז,ב]** חלום אחד מששים לנבואה שמקורה בספירת נצח דאצילות.
נענין ב-**בר' מקץ מא,יא** וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלֵילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלֹמְנוּ: הפסוק מספר על פתרון חלמו של כל שר. נשתמש במידת גורעין ומוסיפין ובמידת גימטריה באותיות וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלֵילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלֹמְנוּ: המלה נצ"ח!
(בר' יושב מ,ה) וַנַּחֲלֵמוּ – (ג) תרסא, בתפקיד שיעור ע"פ [זוהר פ' וישב קצא,ב] [זוהר בהיר (ה"ב), הרב דיא"מ אייכנשטיין] ופ"ל זה"ב: מקור החלום מדרגה ששית למטה ממדרגת הנבואה. ומקור הנבואה בנצח שבאצילות. (זה"ב: מקום שהנבואה שורה הוא בנצח דז"א, עד מדרגת גבריאל יש שש מדרגות, נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל)

בראשית מקץ מא,כז:
וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַת שָׁנִים הִנֵּה וְשִׁבְעַת הַשָּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׂרָפוֹת הַקָּרִים וְהָיוּ שִׁבְעַת שָׁנֵי רָעָב:
וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת – מונח תלישא-גדולה שיעור זמן הרעב, שיעור זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה,
הַרְקוֹת וְהַרְעֵת –קדמא ואולא, הגזרה יצאה, ומתקדמת – עולה על מצרים מיד והוא עניין מלת–עלת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן – מונח רביע

בראשית מקץ מא,לג: **וַעֲתָה יִרְא פְרֵעָה אִישׁ נִבְוֹן וְחָכֵם וְיִשְׁתַּחֲוֶה עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**
[תרגום אונקלוס] (לג) וכען יחזי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים:
[תרגום המיוחס ליונתן] (לג) וכדון יחזי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים:
נרכיב מר"ת הכתוב והתרגום את שם "יוסף" ועתה ירא פרעה סוכלתן – יוסף

בראשית מקץ מא,לט: **וַיֹּאמֶר פְּרֵעָה אֶל-יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹרִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָהּ אֶת-כָּל-זֵאת אֵין-נִבְוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ:**
[אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (א) אַחֲרֵי הוֹרִיעַ, קרי ביה אַתְרִי, כלומר כמדומה לי שהיית אַתְרִי כשחלמתי החלום שהרי בדבר יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לבודקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר ויפות תואר, וא"ל לא ראית כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא דקות ורעות והוא כמו בחלום (ויר' 4).
ראה **(בר' מקץ מא,ז) בַּחֲלֹמִי** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פינטר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות טובות ורעות, שבלים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו.

בראשית מקץ מא,מא – מב: **[מא] וַיֹּאמֶר פְּרֵעָה אֶל-יוֹסֵף רֵאה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל-כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**
[מב] וַיֹּסֶר פְּרֵעָה אֶת-טַבְעֶתוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף וַיִּלְבֹּשׂ אוֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיִּשֶׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צַנְאוֹוֹ:
אֶל-יוֹסֵף – אתנה **רֵאה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם:** מכח המאמר הזה פועל יוסף עם טבעת פרעה. אחרת אין לטבעת ערך. בפסוק הבא **(מב) וַיֹּסֶר פְּרֵעָה אֶת-טַבְעֶתוֹ** – קדמא מהפך פשטא, כעין מידה של כתוב שחבירו שלפניו **(פסוק מא)** מלמד עליו, או הוא מלמד על חבירו שלפניו, כעין טעמא דקרא.
אבל אפשר גם לומר שפסוק **(בר' מקץ מא,מב) וַיֹּסֶר פְּרֵעָה אֶת-טַבְעֶתוֹ** מלמד על פסוק **(בר' מקץ מא,מא)** שהחזקת טבעת פרעה שהיא חותם הרבון הנותנת תוקף לממשלה שקבל יוסף במאמר **רֵאה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הצמח הששברות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראו קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקור פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטי; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטי; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטי; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 בראשית מקץ מא,א: (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית מקץ מא,א: ועתה יבא פרעה איש נבון וחקם וישיתוהו על-אֶרֶץ מצרים:

נברר למה עשויה לרמז תבנית הטעמים של **(בר' מקץ מא,א)** **ועתה יבא פרעה** – פשטא מונח זקא-קטן. מדוע קיבל פרעה את עצת יוסף? הסברנו ב-**(בר' מקץ מא,א)** ונדגדג פרעה אל-יוסף פתלמי הנני עמד על-שפת הנאור: כי פתלמי – טעם זקא-גדול, משמש בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פיטנר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות טובות ורעות, שבלים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו. לכן כאשר יוסף אמר **(בר' מקץ מא,א)** **ועתה יבא פרעה איש נבון וחקם וישיתוהו על-אֶרֶץ מצרים**:

פרעה הכיר שלפניו האיש אשר ראה בחלום ואמר **(מא,א)** **הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו**: וכך נמצא ב-**[פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (ג) (אוצר החכמה)] אַחֲרֵי הוֹדִיעַ**, קרי ביה אַחֲרֵי, כלומר כמדומה לי שהיית אַחֲרֵי כשחלמתי החלום שהרי יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לבודקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר ויפות תואר, וא"ל לא ראית כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא דקות ורעות והוא כמו בחלום

אולם יש לברר כיצד פרעה העובד עבודה זרה מכיר ב"אלקים" ב"רוח אלקים" ולכן נכון יהיה למסור הצלת מצרים ל-**אִישׁ אֲשֶׁר רִוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ**: נקדים בפ"י **[ראב"ע] (בר' מקץ מא,א)** ש-אין מדרך המוסר להזכיר עם המלכים שם העצם (טט: שם הוי"ה, כי מהיותם מלכים הם מתנאים ואין ראוי להזכיר עמם שם מלך מלכי המלכים), אלא נאמר שם אלקים ככתב ה-**[תניא שער היחוד והאמונה פרק ד]** ... שם אלהים מגין לשם הוי"ה ב"ה כלומר גלוי מצומצם של שם הוי"ה.

[רבינו בחינ' מלמד, שכאשר (בר' מקץ מא,א) וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פְּרֵעָה לֵאמֹר בְּלִעְגֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פְּרֵעָה: יוסף הוסיף הסבר על הבורא ית' שמו, פועלו והנהגתו. והכתוב **(בר' מקץ מא,א)** וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־פְּרֵעָה חֲלוֹם פְּרֵעָה אֲחַד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַגִּיד לְפָרְעָה: מלמד ש-**הָאֱלֹהִים** (גי' צ"א ג' הוי"ה אדנ"י שמשמעה רחמים בדין) הגיד לפרעה היינו אמר לו להיטיב עם בריותיו כאשר כל זה מתרחש לטובת עם ישראל, ודומה לו ב-**[אגדת בראשית (בובר) פרק סז]** שנאמר **(בר' וירא כג)** וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ, וְכֵן בלכן **(בר' וירא לא,ב)** וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל־לָבָן הָאֲרָמִי בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ, (הערה: שני הפסוקים באותם טעמים) אף כך פרעה הראה לו בחלום מה שעתידי לעשות, **(בר' מקץ מא,א)** וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְרֵעָה חָלֵם. וכן נבוכדנצר חלם חלומות, ולמה נגלה להן בחלומות, בשביל לבזותן, ... ואף לא בלילה היו ראויין שיגלה להן הקדוש ברוך הוא, אלא שהוא עושה עצמו שליח לרשעים, כדי לעשות רצונן של צדיקים, וכן בבלעם **(במ' בלק כבט)** וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר

ולא רק שאלקים דבר עמו אלא גם הראה לו שעבודה זרה נכבשת תחת אלקים כגלוי של הוי"ה, כנדרש ב- **[שכל טוב (בובר) בראשית מקץ מא]** ... והנה (טט: פרעה) עומד על היאור. עומד על אלוהו ומתוך שהיה מהרהר על משכבו ואומר **(יחזקאל כט,ג)** לִי יֵאָרֵי, שהוא אלוהי, **(שם)** וַאֲנִי עֲשִׂיתִי, ולא בגזירת היצר (טט: מורד בבואר), לכן נראה לו בחלום מעין ההורווי, ראה שאלהיו נכבש תחתיו (טט: של אלהים כגלוי של הוי"ה), שהצדיקים מקיימין השכינה עליהן, שנא' **(בר' ויצא כח,ג)** וַהֲפֹה ה' נִצָּב עֲלֵיךָ, וכתוב **(בר' וישלח לה,ג)** וַיַּעַל מַעֲלֵיו אֱלֹהִים,

[כלי יקר] מפרש כי נבוכדנאצר ידע החלום ופתרונו. הוא אמר שאינו זוכרם כדי לבחון את הפותרים. פרעה מספר חלומו אבל בשינויים כדי לבחון את הפותרים עד שימצא את האיש שבחלום.

אחרי הקדמה זאת נחזור אל התוכן ותבנית הטעמים של **(בר' מקץ מא,א)** **ועתה יבא פרעה** – פשטא מונח זקא-קטן. תבנית הטעמים היא כתבנית הטעמים בטעם עליון של **(שם' יתרו כג,ג)** **אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ**. **פְּרֵעָה** – זקא-קטן בתפקיד שני לימודים. נעיין בתוכן הכתוב **ועתה** – ע"פ **[ברכת ציון – יב (הרב אבא שאול זצ"ל)]** שהבאנו ב-**(דב' עקב יב)** מלת **ועתה** משמעה תשובה. יוסף מכון את פרעה להניח לעבודה זרה ולקבל על עצמו שבע מצוות בני נח. דבר נוסף, פרעה עדיין יכל למנות מישוה אחר מיוסף.

יבא – לא רק במשמע של ראייה, אלא במשמע יראת אלקים. אפשר שבחלום נאמר לו למנות איש שראה בחלום **(מא,א)** **אִישׁ אֲשֶׁר רִוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ**: איש הקשור לה'. ואיש זה הגיד לפרעה את חלומו בדיוק כפי שראהו, ולא כפי שסיפר פרעה. על פרעה לשוב מע"ז וכהנייה, וב-**(מא,מד)** הביא **[תורה שלמה – מדרש]** יוסף לפי שמיעט כבודו ואמר **(בר' מקץ מא,א)** בְּלִעְגֵי וריבה כבוד המקום **אֱלֹהִים יַעֲנֶה** ... כדי שיתן הרשע שבח להקב"ה. וכך גם קרה ביציאת מצרים.

ונפתור את השאלה שהצגנו מדוע קיבל פרעה את עצת יוסף? **ועתה יבא פרעה** – פשטא מונח זקא-קטן, שני לימודים בפשט, (א) תשובה מע"ז (ב) מנוי עובד ה' לבצע את פתרון החלום, כי כפי שנלמד מהכתוב אחר-כך רק מה שיוסף צבר או קנה מקולקל וצבר התקיים. בכך יוסף משלים את הנבואות של חלומותיו וחלומות שרי פרעה.

בדרך הסבר זאת אפשר לומר כי החלומות היו מראה ומאמר שהביא אלקים לפרעה ולכן קבל הפתרון בפועל מיוסף כפי שנאמר לו ע"י אלקים בחלום. איך יוסף ידע מהחלום מה לעשות?

[דבר מלכות מקץ התשע"ז, ע' מז, ליקוטי שיחות, חלק טו, ע' 340, אדמו"ר ממ"ש] (מא,א) וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֲכָל הַשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת הַבָּאֹת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ כֹר, היינו שכבר בשנות השבע יתכוננו לשנות הרעב ... פתרון החלום נסב על מה שצפוי מהקב"ה, ועל מעשיו של פרעה – צבירת האכל, נרמזו בחלום. אפשר כי הצבירה נרמזה כך:

בראשית מקץ מא,ב: והנה מן-היאר עלת שבע פרות ובראות פשר ותרשינה באחו:

בראשית מקץ מא,ז: ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום: [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,ז) ותבלענה השבלים הדקות. שמא תאמר בליעה ממש, לא כי אלא שראה שהיו השבלים עולות ומכסות את שבע השבלים הטובות, והכיסוי נקרא לשון בליעה, וכן הוא אומר (במ' ד,ג) ולא יבאו לראות פבלע את-הקדש ומתו: פ:

הפרות הטובות הרועות באחו, זוהי פעולת הגידול בשדה. ע"פ **[לקח טוב] ותבלענה** זה לשון כסוי, היינו צבירת היבולים באוצרות מכוסים.

(בר' מקץ מא,טז) אֱלֹהִים – טעם זקא-גדול, משמש בתפקיד שלוש, **[זוהר כרך א (בראשית) פרשת מקץ (המתחיל בדף קצג עמוד א)]** **(בר' מקץ מא,יד) וַיִּרְצָהוּ** דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה, (מה כתוב) **(בר' מקץ מא,טז) אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פְּרֵעָה**: בגין (טט: א) לאקדמא ליה שלום (טט: ב) ולמפתח בשלום, (טט: ג) **[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' מקץ מא,טז)** תלה הגדולה בגדול, מכאן שצריך אדם להתפלל בשלומה של מלכות: לדעת הכותב שלושת אלה הם בטוי של חלוקת כבוד למלכות **[ליקוט שמעוני תורה פרשת וואר (המתחיל ברמז קעו)]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית מקץ מא,מ: אתה תהינה על-ביתי ועל-פיך ישק כל-עמי רק הפסא אנבל ממך:
[ויקרא רבה (וילנא) פרשת קדושים פרשה כד ט]

ט א"ר שמעון בן לקיש שתי פרשיות הכתיב לנו משה בתורה ואנו למדין אותן מפרשת פרעה הרשע כתוב אחד אומר (דב' תבוא כח, יג) **והייתם רק למעלה יכול כמוני ת"ל רק לשון מיעוט גדולתי למעלה מגדולתכם ואנו למדין אותה מפרעה הרשע שנא' (בר' מקץ מא,מ) אתה תהינה על-ביתי יכול כמוני ת"ל רק הפסא אנבל ממך גדולתי למעלה מגדולתך והדין (וי' קדשים יט,ב) קדשים תהיו פי קדוש אני ה' אליהם: יכול כמוני ת"ל פי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם ועוד אנו למדין מפרעה הרשע שנאמר (בר' מקץ מא,מד) ויִאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פֶּרְעֹה יָכוֹל כְּמוֹנִי ת"ל אֲנִי פֶּרְעֹה גדולתי למעלה מגדולתך א"ר יהושע (גר' דסכנין) בשם ר' לוי מ-אני של בשר ודם אתה למד אני של הקדוש ברוך הוא ומה אני של בשר ודם על ידי שאמר פרעה ליוסף **אני פרעה** זכה לכל הכבוד הזה לכשיבא **אני** של הקדוש ברוך הוא (ישעיה מו,ד) **ועד-זקנה אני הוא** (טט: ובפסוק חמש פעמים מלת אני, כעין חמש לשונות חסד וגבורה) וכתוב (ישעיה מד,ו) **כד-אמר ה' מלך-ישראל ואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומפלעדי אין אליהם: עאכ"ו.** (ישעיהו מד,ד) **ועד-זקנה אני הוא ועד-שיבה אני אסבל אני עשיתל ואני אשא ואני אסבל ואמלט: ס****

אתה תהינה על-ביתי – [תר"ש [פז]] לקט טוב – להיות גזור, ועל פיך ישק – יתפרנסון, תנ"י שם? לב. ולא יעשו בני פלטרין שלי דבר חוץ מדעתך. זהר חדש ס. ועל פיך ישק – ורזא דמלה מיניה אתון כל עלמא.
אתה תהינה על-ביתי – פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות בפשט הכתוב, ע"פ **[ו"ר קדושים כד,ט]** מפרעה שמשמעות המלה מלך (בשר ודם) לומדים למלך מלכי המלכים הקב"ה, והן מתבררות בדרשה על **רק הפסא** – מכסא מלכות של בשר ודם לכסא מלכות ממה"מ הקב"ה.

רק הפסא – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, קדושת הקב"ה למעלה מקדושת ישראל, גדולת הקב"ה למעלה מגדולת ישראל

ועל-פיך ישק – ביפ"ת – הלוקח שררה מהמלכות נושק יד המלך, אמר פרעה לא יהא אדם נושקני חוץ ממך משום שלא יקח אדם שררה בלתי רצונך. לשון שני מלשון משק בית, שכל טוב – הכל משתחווין לך ונושקין על פיך כמו אלוה, אלא שלא קיבל עליו.
על-פיך – מקף כרב-משמע (א) גזור, קובע מינויים, מפרנס (ב) כעין אלוה, ויוסף לא קיבל עליו. **על-פיך** – טפחא, כמשנה מצב ומינוי,

ועל-פיך ישק כל-עמי – [תר"ש [פט]] **[ב"ר פ"צ]** אמר רשב"ג יוסף משלו נתנו לו, פה שלא נשק בעבירה ועל פיך ישק כל עמי, **כל-עמי** – מקף כרב-מצב (הצעת טט) (א) עם הארץ (ב) כהני מצרים, **כל-עמי** – אתנה מגביל החלטות יוסף בעיקר לעם הארץ ולא לכהני מצרים (ראה פר' ויגש, רק אדמת הכהנים לא היתה לפרעה).

בראשית מקץ מא,מד: ויאמר פרעה אל-יוסף אֲנִי פֶּרְעֹה ובלעדיך לא-יהים איש את-יְדוֹ ואת-רְגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: [ילקוט מעם לועז] – יְדוֹ – שלא יחגור נשק, רְגְלוֹ – שלא יעלה על הסוס, ... צבא מחוץ לחיל מצרים 40600 לוחמים [תורה שלמה – מדרש] ובלעדיך – רביע, ארבע ענינים (טט - א) יוסף לפי שמיעט כבודו ואמר (בר' מקץ מא,טז) בלעדי וריבה כבוד המקום אליהם יענה ... כדי שיתן הרשע שבה להקב"ה לפיכך התרבה כבוד המקום שאמר (בר' מקץ מא,לט) אַחֲרַי הוֹדִיעַ אֶלְתֵּימֹם אוֹתָהּ אֶת-כָּל-זֹאת תלה הגדולה בבעליה.

(טט - ב) וגם נתגדל שמו בחכמה שאמר לו (בר' מקץ מא,טז) אינו-נבון ותכם קמיה.
 (טט - ג) ונתרבה כבודו בגדולה שנתן לו שנאמר (בר' מקץ מא,מד) **אני פרעה ובלעדיך.**
 (טט - ד) לפי שמיעט עצמו בלשון (בר' מקץ מא,טז) בלעדי קיבל מלכות בו בלשון (בר' מקץ מא,מד) **ובלעדיך ובלעדיך לא-יהים** – ר"ת ו' ל' י' – לו", רמז למנוי משה

בראשית מקץ מא,מח: ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים אשר היו בארץ מצרים ויתן-אכל בערים אכל שדה-העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה: [ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים] – באופן כללי בין תפקידי תבנית הטעמים גרשיים מונח רביע, נמצא התפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך אשר היו בארץ מצרים הוא בעל פרט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

ויקבץ את-כל-אכלו – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק
את-כל-אכלו – מקף מקף, כל מקף עשוי להיות בתפקיד רב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **את-כל-אכלו** | **שבע שנים** אל המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק) בקריאה עם פסק **ויקבץ את-כל-אכלו שבע שנים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(מא,נה) ... **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם תעשו** – לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה' שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כך את אשר יאמר לכם **תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יתקצרו חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר** פשוט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.8 בראשית מקץ מא,א: (התשע"ח)

בראשית מקץ מא,מו: ויוסף בן-שלישים שנה בעמלו לפני פרעה מלך-מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל-ארץ מצרים:

שְׁנֵה בַעְמָלוֹ – זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדול"ל עולה יסו"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (ע"פ [אמרי נועם]) גי' המלים המוטעמות ב- זקף-קטן זקף-גדול עולה תע"ז, הפרש בין תקע"ו לתע"ז עולה צ"ט. צ"ט באתב"ש ה"ן. כעין תקע"ו ה"ן, הודיעו הסכמה ליוסף.

מהחיבור שהביא יוסף ב-יסו"ד מלכו"ת נפתח השפע הרוחני (ראה אוצר גי' רב י"ר פאלוך זצ"ל) שהביא את השפע הגשמי כנאמר ב-(בר' מקץ מא,מו) **ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים:**

מ-[אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך] תע"ז: עקיב"א ב"ן יוס"ף יס"ד ז"ה, ב"ת הל"ל; צ"ט: (בנוסה הספרדים) בתפילת בימי מתתיהו (שבחנוכה) יש 99 תיבות

(בר' מקץ מא,מו) ... **ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל-ארץ מצרים:**

פשט הפסוק מתבטא במקראות הבאים (מא,מ) **ועל-פיך ישק פלי-עמי** ... (מא,מג) **רש"י** ... אמר לו רבי יוסי ... אין אבך אלא לשון ברכיים, שהכל נכנסין לפניו ויוצאין תחת ידו שנאמר ונתן אתו על פלי-ארץ מצרים: ... (מא,מד) ... **ובלעזריאל לא-גרים איש את-דגלו ואת-דגלו בכל-ארץ מצרים:** ...

בראשית מקץ מא,נד: ותחלינה שבע שני הרעב לבוא פאשר אמר יוסף ויהי רעב בכל-הארצות ובכל-ארץ מצרים היה לחם:

ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא,נד) **ותחלינה שבע שני הרעב** כאשר אמר יוסף וגזר שהתבואה שאינו ת"י (תחת יד) פרעה ירקבו. וזה ויפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים. כל לרבות אפילו התבואה שאצרו המצרים לעצמם והרקיבו אלו בעצמם. פתח להם יוסף ומכר להם בדמים יקרים. וראו גדולתו ית' שבעיניהם היו נרקבים וכשהיה יוסף מוכר להם היו מתוקנים. כמו שהיה במכת דם וגו' ... א"י שתחילה המצרים הוליכו התבואה ממצרים לשאר ארצות ועל ידי זה ותרעב כל ארץ מצרים ויפתח יוסף וישבור למצרים לבד ומזה נחזק הרעב גם להם לפי ש"ע ערמה הוליכו למדינות אחרות. לכן עשו תקנה שכל הארץ באו מצרימה אל יוסף לשבור אוכל לכל אחד רק לפי צורכו ולא לעשות בה סחורה (קנין אברהם).

ותחלינה שבע שני הרעב – אזלא-גרש מונח מהפך פשטא – נדיר ביותר עם מונח בין אזלא-גרש ומהפך, ללא מונח כעין יצא להקל ולא להחמיר, עם מונח אפשר כי מלמד על כעין יצא עם לפחות שתי הקלות לטובה סופית לבני ישראל. משתי ההקלות נאסף כל הכסף מצרים ומשאר ארצות באוצרות פרעה ואח"כ נטלוהו בני ישראל ממקום אחד. (א) שמה שאצר יוסף לא הרקיב ומה שקנה יוסף רקוב היה נמכר מעצמו מתוקן, (ב) שעשו תקנה שימכרו לכל אחד רק כפי צורכו ולא לסחורה כדי שיהיה לכולם ויוסף מכר במחיר גדול.

בראשית מקץ מב,א: וירא יעקב כי יש-שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו:

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו היות והרסו כרך גדול של שכם, וארץ כנען היתה ממלכות או בחסות מצרים, היה לבני יעקב מקום לחשוש מלהתפס במצרים על מעשיהם. (ראה הסברנו ב-(בר' וישלח לד,ג) **ויאמר יעקב אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי** וב-(בר' מקץ מב,ט) כי נאמר [משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ג] הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

שָׁבֵר – נוטריקון ש"ם ב"ן ר'חל (מקור לא ידוע). **יש-שָׁבֵר** – מקף בתפקיד רב-משמע, אוכל, שבירת סוד היעלמות יוסף, סוד הצלת עם ישראל כי מפני ששם בן רחל משנה למלך לא יאוונה רע לבני יעקב

בראשית וישלח לד,ל: ויאמר יעקב אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי

להבאישני בישב הארץ בפנעני ובפרצו ואני מתי מספר ונאספו עלי והפניני ונשמדתי אני וביתי:

ויאמר יעקב – קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד על אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי – מונח זרקא מונח סגול, כאילו מספר לימודי ז"ס וביניהם בתפקיד הרחבת העכירה ביחסים עם הגוים למעבר ליושבי הארץ אל גוים רחוקים, כגון מצרים, שע"פ אלשיך בפר' מקץ ראה הסברנו ב-(ט"ז,מב) ארץ כנען היתה ממלכות או חסות מצרים בימים ההם (**אלשיך** ע"פ **ב"ר עה"ז**).

בראשית מקץ מב,יט: אם-פנים אתם אחיכם אחד ואסר בבית משמרכם ואהם לכו הכיאו שבר רעכון פתיכם:

בראשית מקץ מב,כ: ואת-אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברכם ולא תמותו ויעשו-כן:

הנושא ההילכתי של הפסוקים הוא מסירת יהודי לגויים. נשלב הערות על הנושא הכללי בתוך פירוש **אור החיים** ... (מב,טז) ... לעולם לא היה בדעתם להפרד בשום אופן כי היו יראים על הפירוד לכל יהיה אשם להיותו לבדו (לא היה בדעת הישראלים (כאן בני יעקב) למסור בדיהם אחד או יותר מביניהם), ולא נתרצו לבסוף להניח אחד מהם אלא לצד שתלה להם הנסיון בזה (יש להוכיח מכאן שניתן להאמין לגוי כאשר הוא מצהיר שאם כנים הם, כלומר מעשיהם לא מסכנים אותם מצד שלטון הגוים לא יאוונה להם כל רע) כאשר אבאר בפסוק (מב,טז) **אם-פנים וגו'** (מב,כ) **ולא תמותו** אז הוכרחו במעשיהם:

בראשית מקץ מב,יא – יד: [יא] פלגו בני איש-אחד נחנו פנים אנחנו לא-הניו עבדיך מרגלים:

[יב] **ויאמר אליהם לא-כי-ערת הארץ באתם לראות:**

[יג] **ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים | אנחנו בני איש-אחד בארץ כנען והנה הקטן את-אבינו היום והאחד איננו:**

[יד] **ויאמר אליהם יוסף הוא אשר דברתי אלכם לאמר מרגלים אתם:**

[רש"י] (בר' מקץ מב,יא) **פלגו בני איש-אחד נחנו** – נצנצה בהם רוח הקודש, וכללוהו עמהם, שאף הוא בן אביהם (ראה ב"ר צא,ז).

פלגו – זקף-גדול, תפקיד בדרך הסוד האצלה רוחנית מהשמים לאדם, כאן נצנצה בהם רוח הקדש. האצלה מכתר ובניה ליסוד מלכות וגלויו הנבואי בעולם המעשה.

(בר' מקץ מב,יא) **פלגו** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, עשרה אחים שהגיעו למצרים הם בני איש אחד משלוש אמהות (לאה, בלהה, זלפה).

לעומת (בר' מקץ מב,יג) **ויאמרו** – רביע, בתפקיד ארבע אמהות כאשר הם מציגים את משפחתם **שנים עשר עבדיך אחים | אנחנו**

בני איש-אחד בארץ כנען והנה הקטן את-אבינו היום והאחד איננו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא למש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; דרגא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בראשית מקץ מב,יא: כְּלִנּוּ בְנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ בְּנֵים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עִבְדֵיךָ מְרֻגְלִים:

- כְּלִנּוּ** – זקף-גדול, ענין של שלוש פעולות ודרש **[בעה"ט]** **בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ**, ולא אמר אנחנו רמז שאחד ממנו חסר, **נַחְנוּ**, ג' במסורת, הכא, ואידך **(במ' מט' לב,לב)** נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים, **(איכה ג;מב)** נַחְנוּ פִּשְׁעֵנוּ, וזהו שדרשו **(ב"ר צא,ז;)** שאמרו
- (א) נחנו נהרוג כל העיר אם לא יתנו לנו,
 - (ב) וזהו בשביל שנחנו פשענו בו
 - (ג) נחנו נעבור חלוצים להלחם אם לא יתנוהו לנו לפדותו:

בראשית מקץ מב,יב: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִי-עָרֹת הָאָרֶץ בְּאַתֶּם לְרֹאֲתֵי:

הפסוק ללא מלת **לֹא** הוא בתבנית מלאה של **(דב' וא' וד,)** שמע ישראל, ובפנימיות התורה צריך התחזקות בקבלת עול מלכות שמים כדי לברר את ניצוצי הקדושה שהם בהסתר הארץ. **כִּי-עָרֹת** – מקף כרב-משמע מילת ערוה, מקום התורפה, מקום עבירות (מצרים ערוות הארץ) או המקום המוסתר. פשט דברי יוסף על מקום התורפה, פנימיות דבריו עוסק בבירור ניצוצי הקדושה מן המוסתר. **(בר' מקץ מב,יב)** **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם** – (סלוק) טפחא אתנה, כתבנית הטעמים של **(דב' וא' וד,)** שמע ישראל, בהסבר [שפת אמת וישב תרן] על עשו ובניו במקומות מושביהם, כך אפשר לומר על כל העמים. הבורא שם בכל מקום בבריאה ניצוצי קדושה. העם היושב שם אמור היה להעלותם לפי מעשיהם. אבל היות ולא היטיבו מעשיהם, אינם מגלים הניצוצי קדושה ולכן על בני ישראל לבררם. **לֹא** – זקף-גדול, בתפקיד שלוש, ג' ימים, ג' טענות יש ליוסף עליהם: כנדרש ב-**[בראשית רבתי פרשת מקץ (המתחיל בעמוד 189)]** ... א"ל אם לשבר אכל באתם למה נכנסתם ב' פתחים אחר שנכנסתם, אם על עסק תבואה באתם והלא כבר עברו ג' ימים שבאתם ועדיין לא קניתם תבואה, ועוד מה טיבכם בשוק של זונות, אלא לא לשבור אכל באתם אלא לראות [את] ערות הארץ באתם.

בראשית מקץ מב,יג: וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עִבְדֵיךָ אֲחֵים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן | וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינּוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:

וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פרט קדמאה **עֶבְדֵיךָ** כלל הצריך לפרט **אֲחֵים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן** ופרט בתראה המפרט הפרט קדמאה

(בר' מקץ מב,יג) **וַיֹּאמְרוּ** – רביע **שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי** – מונח תלישא-קטנה, (א) מארבע אמהות (ב) כעין ארבע שיעורין, חציצין ומחיצין (א) מארבע אמהות

וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פרט קדמאה **וַיֹּאמְרוּ** – רביע, אף שהם מארבע אמהות אמרו שהם ויוסף מאוחדים ע"פ **[רש"י]** **(מב,יא)** (כמו הנלמד ב-**[ב"ר (תיאודור – אלבק) פר' צא]**) נצנצה בהם רוח הקדש (ובפרט בתראה מתברר) וכללוהו עמהם שאף הוא בן אביהם. לכן הם שנים עשר. ואפשר שבמידת סמוכים הנלמדת ב-**(בר' מקץ מב,יד)** יוסף מרמז להם בדבריו ש- **(מב,יד)** **הוּא** **(מב,יג)** **הָאֶחָד ש-אֵינָנוּ:**

אֲחֵים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן פרט בתראה המפרט הפרט קדמאה מצד אחד **אֲחֵים** - דרגא פסק **אנחנו** - תביר, מחולקים ביניהם א' מצד אמותיהם וכתוצאה יחסים ביניהם, ב' מצד יחסם ליוסף מצד אחר קריאה ללא פסק **אֲחֵים אנחנו בני איש-אחד** - דרגא פסק תביר מרכא טפחא, על כל פרט חל הענין המדובר בו ע"פ פ' **רש"י** **(מב,יא)** נצנצה בהם רוח הקדש וכללוהו עמהם שאף הוא בן אביהם.

- (ב) כעין ארבע שיעורין, חציצין ומחיצין
- (מב,יג)** **וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי** – רביע מונח תרשא – כעין ארבע שיעורין – אומדנא, חציצין ומחיצין
- (א) לפסוק **(מב,יב)** – עשרה שערים, ע"פ **[רש"י]** נכנסו בעשרה שערי העיר במקום בשער אחד,
- (ב) לפסוק **(מב,יד)** ע"פ **[רש"י]** מדרשו **(ב"ר צא,ז)**
- (א) אומדנא לממון לפדיון יוסף,
- (ב) אומדנא על פעולה אם לא יסכימו לפדותו בממון, להרוג או ליהרג,
- (ג) שיעור שניים החריבו שכם
- (מב,יג)** **עֶשְׂרֵי** - תלישא-קטנה, ג' – 570; **אֲנַחְנוּ** – תביר, ג' – 115; הפרש 455 תנ"ה; צמצום ב-5 עולה 124 ו-23 הפרש 101 קכ"ד כ"ג ק"א

בראשית מקץ מב,יד: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרֻגְלִים אַתֶּם:

הוּא – רביע, ארבעה דברים אמר להם יוסף כמדרש שמביא **[רש"י]** **(בר' מקץ מב,יד)** **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** - הדבר **אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי**, שאתם מרגלים, **הוּא** האמת והנכון; זה לפי פשוטו. ומדרשו **(ב"ר צא,ז)**: אמר להם: (טט - א) ואילו מצאתם אותו ויפסקו עליכם ממון, תפדוהו? אמרו לו: הין. (טט - ב) ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון, מה תעשו? אמרו לו: לכך באנו, או להרוג או ליהרג. אמר להם: (טט - ג) **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** - להרוג את בני העיר באתם! (טט - ד) מנחש אני בגביע שלי, ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם.

או נאמר כי הדבר הרביעי הוא כפי' **[ספורנו]** **(בר' מקץ מב,יד)** **הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם**. אותו האחד שאתם אומרים שאיננו ואינכם מפרשים אנה הלך הוא שהלך בעצתכם להגיד מה שראיתם או שהסכמתם כדי לרגל כמו שאמרת: תבנית הטעמים הפותחת פסוק זה **(בר' מקץ מב,יד)** **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד דרישת סמוכים, כעין מידה מל"ב מידות (כב) מדבר שחבירו (הכתוב לפניו) מוכיח עליו, היינו שדברים מהכתוב הקודם משפיעים על הנלמד בפסוק זה. לכן אפשר לפרש כך: האחד שאיננו (המגיע לכאן מהפסוק הקודם **(בר' מקץ מב,יג)**) **הוּא** זה **אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** **(בר' מקץ מב,יד)**

בראשית מקץ מב,טו: בְּזֹאת תִּפְתְּנוּ חַי פְּרַעַח אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בְּקֹא אֲחִיכֶם הִקְטַן הַיָּהּ:

בְּזֹאת תִּפְתְּנוּ - טפחא אתנה, תבנית טעמים של "שמע ישראל", ג' בזאת עולה 410, ג' שמע עולה 410, דבקות בשמע ישראל, מקימה את השכינה הרמוזה במלת זאת וחי פרעה מרמז לגלות מצרים הנמשך בכל הגלויות, וע"י התמדה במצוות שמע ישראל, מקימים קומת השכינה ויוצאים מגלות בכלל. (קצת ע"פ אור המאיר פורסם בדבר מלכות מקץ התשע"ד)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (כ"ח במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצת ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נמקרים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מציפה, לא ממעט, לא ממש; טפחא = טוחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקה-קטן – 2; זקה-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקה-קטן ... זקה-קטן בחצי פסוק – היקף: השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פ"ר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.9 בראשית מקץ מא,א: (התשע"ט)

בראשית מקץ מא,כז:

וַשִּׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהָרַעַת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שִׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וַשִּׁבְעַת הַשָּׁבָלִים הַרְקוֹת שָׁרְפוֹת הַקָּדִים

וַהֲיִי שִׁבְעַת שָׁנֵי רָעָב:

וַשִּׁבְעַת הַפְּרוֹת – מונח תלישא-גדולה שיעור זמן הרעב, שיעור זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה,

וַשִּׁבְעַת הַפְּרוֹת – מונח תלשא, כעין לפחות שני טעמי תלשא, כל אחד עם תפקידים ללמד לכתוב לפניו ולכתוב אחריו (היינו, לפחות

ארבעה לימודים בתפקידי תלשא). סמיכות התכנים בין **(בר' מקץ מא,כז)** ו**וַשִּׁבְעַת הַשָּׁבָלִים הַטָּבֵת** ובין **(בר' מקץ מא,כו)** ו**וַשִּׁבְעַת הַפְּרוֹת** עשוי ללמד על:

(א) שיעור לקט.

(ב) שיעור גידול שבליים, יחס בין זריעה לתנובה, במפולת יד ובמפולת שוורים כנלמד ב-**[בבלי בבא מציעא קה,ב]**

אמר רבי יהודה מאי קצבה בכרי אלא אם יש בו כדי נפילה. וכמה כדי נפילה? רבי אמי אמר רבי יוחנן: ארבעה סאין לכור, רבי אמי דיליה אמר: שמונת סאין לכור. אמר ליה ההוא סבא לרב חמא בריה דרבה בר אבוה: אסברה לך; בשני דרבי יוחנן הוא שמיינה ארעא, בשני דרבי אמי הוא כחישא ארעא. תנן התם: הרוח שפוזרה את העומרין, אומדים אותה כמה לקט ראוייה לעשות, ונותן לעניים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לעניים כדי נפילה. וכמה כדי נפילה? כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר, ואיתימא רבי יוחנן: ארבעת קבין לכור. רבי אמי ימימיה: לכור זרע או לכור תבואה? רבי אבהו בר רב הונא – תא שמע, דכתיב רבי אבהו אמר רבי אלעזר, ואמרי לה אמר רבי יוחנן: ארבעת קבין לכור זרע. ועדיין תבעי לך: למפולת יד או למפולת שוורים? – תיקון.

הסבר ל- כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר, ואיתימא רבי יוחנן: ארבעת קבין לכור. היינו זרע שטח של ארבעה קב, התנובה השמינה אמורה להיות מספר גרעניים שיספיקו לזריעת שטח של כור שהוא כששטח 30 סאין שהם 180 קבין. היחס הוא $45 = 180 / 4$!!! ולפי רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לעניים כדי נפילה. היינו נותן לקט המהווה חלק 45 ממה שזרע (קצת מעל לשני אחוז ל-100%) אפשר שהשיעור בימי התנאים והאמוריים היה 1 : 45 הוא במפולת יד, ואילו במפולת שוורים השיעור היה גבוה מכך.

בראשית מקץ מא,ל: וְקָמוּ שִׁבְעַת שָׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וַנִּשְׁכַּח כָּל-הַשִּׁבְעַת בְּאַרְץ מִצְרָיִם

וְכִלְהָה הַרָעָב אֶת-הָאָרֶץ:

וְקָמוּ – תלישא-גדולה, (א) במשמע של עקירת זכרון **כָּל-הַשִּׁבְעַת** כפי' **[ילקוט מעם לועז בראשית ב ע' תלשא, עצת יוסף] ...** ורוצה לומר אפילו אחרי שיתמו שנות הרעב ישכח **כָּל-הַשִּׁבְעַת בְּאַרְץ**, כי הרעב יהיה כבד כל-כך שיהיה נצרך זמן הרבה עד שהארץ תשוב לתת כוחה כמלפנים להוציא תבואה להשביע הבריות.

וְקָמוּ – תלישא-גדולה, במשמע של מחיצה ל-**כָּל-הַשִּׁבְעַת** כפי' **[צידה לדרך]** והשבע יהיה כמצרים לבדה ואילו הרעב יהיה בכל המדינות וארצות העולם.

וְקָמוּ – תלישא-גדולה (=תלשא), במשמע לימוד של מחיצה לצורך כתוב לפנייה **(מא,כט)** **שִׁבְעַת נְדוּל כָּל-אַרְץ מִצְרָיִם**, שכדי להאכיל בשנות הרעב המוזכרות ב-**(מא,ל)** **וְקָמוּ שִׁבְעַת שָׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן** צריך בפשטות **(מא,לה)** **וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-אֲכָל הַשָּׂנִים הַטָּבוֹת**. (במחיצות – באוצרות) לשנות הרעב. אבל כאן צריך מחיצה בעלת בחינה נעלה של השגחה פרטית מה' לשימור האוכל הנקבץ, כי האוכל שנקבץ ע"י עם הארץ נקבץ והוא **(מא,ל)** **וַנִּשְׁכַּח כָּל-הַשִּׁבְעַת**.

בראשית מקץ מא,מט: וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בָּר כָּהוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד

עַד כִּי-חִדְלַל לְסֹפֵר כִּי-אֵין מְסַפֵּר:

וַיַּצְבֵּר – קדמא **יוֹסֵף בָּר כָּהוֹל הַיָּם** – מרכא תביר מרכא טפחא **הַרְבֵּה מְאֹד** – מונח אתנה

עַד – תביר **כִּי-חִדְלַל לְסֹפֵר –** מרכא טפחא **כִּי-אֵין מְסַפֵּר –** מרכא סלוק

טט – בגלל טעם קדמא במלת **וַיַּצְבֵּר** אפשר כי הכתוב כאן הוא מורכב מכעין שתי מידות דרישה. (א) כלל הצריך לפרט (ב) פרט הצריך לכלל.

מידת הדרישה (א) הכלל הצריך לפרט הוא - **וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בָּר כָּהוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד**

מידת הדרישה (ב) הפרט הצריך לכלל - **עַד כִּי-חִדְלַל לְסֹפֵר כִּי-אֵין מְסַפֵּר**

כלל הצבירה **הַרְבֵּה מְאֹד** מבקש אפיון כמותי, בא הפרט הלוודיע שמרוב השפע כבר אין לכך חשיבות. ולהפך הפרט דורש אפיון מה גרם למצב אי המניין המופיע בכלל.

בראשית מקץ מא,נ: וְלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנַי בְּנָיִם בְּטָרְם תָּבֹא שָׁנַת הַרָעָב אֲשֶׁר יֵלְדֶה-לוֹ אֶסְנֹת בַּת-פְּוֹשִׁי פֶרַע פֶּהָן אֹן:

(בר' מקץ מא,ג) **וְלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנַי בְּנָיִם** – מהפך פשטא מונח זקה-קטן, זקה-קטן מלמד על שתי דרשות בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהדרשות יוצאת מפשט הכתוב, טעם מונח עשוי לרבות מצב ביניים. ננסה לזהות את את הלימודים שיתמכו בהשערה ע"פ טעמי המקרא ע"פ המקורות הבאים:

[בבלי תענית יא, א] אמר רב יהודה אמר רב: כל (ש"ע א"ח תקעד) המרעבי עצמו בשני רעבון ניצל ממייתה משונה, שנאמר **(איוב ה, כ)** **בְּרָעַב פֶּהָן מָמוֹת**. מרעב מיבעי ליה; אלא הכי קאמר: בשכר שמרעבי עצמו בשני רעבון – ניצול ממייתה משונה. אמר ריש לקיש: אסור לאדם לשמש מטחו בשני רעבון, שנאמר **(בר' מקץ מא,ג)** **וְלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנַי בְּנָיִם בְּטָרְם תָּבֹא שָׁנַת הַרָעָב**. תנא: חסוכי בניי משמשין מטותיהן בשני רעבון. תנו רבנן: בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן, באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם, ומניחין לו ידיהן על ראשו, ואומרים: פלוני זה שפירש מן הצבור – אל יראה בנחמת צבור. תניא אידך: בזמן שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם: אלך לביתי ואוכל ואשתה, ושלוש עליך, נפשי, ואם עושה כן – עליו הכתוב אומר: **(ישעיהו כב, יג)** **וַהֲנַחְוּ שְׂשׂוֹן וְשִׁמְשָׁה הַרְגוּ בְּקֹר וְשָׁחַט צְאֵן אֶכְלֵ בָשָׂר וְשָׂמָת גִּזְו אֶכְלוּ וְשָׂמָת כִּי מִקֹּר נִמְוָת: מֵה כְּתִיב בַּתְּרִיָּה - **(ישעיהו כב, יד)** **וַנְגַלֵּה בְּאֵזְנֵי ה' צְבָאוֹת אֵם יִכְפֹּר הָעוֹלָם לְכַם עַד-מִתְמוֹתָיו**. עד כאן מידת בינוניים, אבל במדת רשעים מה כתיב **(ישעיהו נו, יב)** **אָתְּוּ אֶקְחָה־הֵינִי וְנִסְפַּאֵה שָׂגְרָ וְהִיָּה קֵוָה יוֹם מְקֹר**. מה כתיב בתריה - **(ישעיהו נז,א)** **הַצְּנִיק אָבֵד וְאֵין אִישׁ שָׁם עֲלֵיגָב וְאֶנְשֵׁי־קָסָד וְאֶסְפִּים בְּאֵין מְבִיּוֹן כִּי־מַגְפָּי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצְּנִיק: אלא: יצער אדם עם הצבור.****

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מ"טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (ולקראי קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שו"ע אר"ח הלכות תענית ס' תקעד, ס"ד מצוה (ח) להרעב אדם עצמו [א*] בשנת רעבון (טט): כך מצער עצמו עם הצבור וניצל ממתה משונה ורואה בנחמת הציבור (ס"ה)((ט)) <ב> ואסור לשמש בו (י) מטתו, (יא) ה חוץ מליל טבילה; ולחשוכי בנים (פירוש ולמנועי בנים) (יב) מותר (ועיל סימן ר"מ סעיף י"ב). **שם, ס"ה** כל (יג) ו הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן; וכל המצטער עמהם, זוכה ורואה בנחמתן.

בר' מקץ מאג, ו) וליוסף ילד שני בנים – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהדרשות יוצאת מפשט הכתוב, טעם מונח עשוי לרבות מצב ביניים. הלימוד מהפשט הוא כנפסך ב-**שו"ע אר"ח הל' תענית ס' תקעד, ס"ד** מצוה (ח) להרעב אדם עצמו [א*] בשנת רעבון (טט): כך מצער עצמו עם הצבור וניצל ממתה משונה ורואה בנחמת הציבור (ס"ה)((ט)) <ב> ואסור לשמש בו (י) מטתו, (יא) ה חוץ מליל טבילה; מצב הביניים עשוי להיות כהמשך ה-**שם תקעד, ס"ד** ולחשוכי בנים (פירוש ולמנועי בנים) (יב) מותר

[כלי יקר] (בר' מקץ מאג, ו) בְּטָרְם תְּבֹאֵ שְׁנַת הָרָעָב. מכאן שאסור לעשות צרכיו (ג"א לשמש) בשני רעבון (תענית יא א). ולפי זה היה לו לומר וליוסף יולד שני בנים בשנת השובע. ויש כדמות סמך לדברי בית שמאי שאומרים (יבמות סא ב) שאם יש לאדם שני בנים קיים מצות פריה ורבייה, ואם לא הגיד לנו הכתוב שנולדו לו שני בנים בטרם יבוא שנת הרעב הייתי אומר שלכך קרא שם שני אפרים כי הפרני אלהים, לפי שנולד בשנת הרעב שכל העולם היו רעבים וליוסף היה בר ופירות לרוב, אבל עכשיו שקראו אפרים קודם שנת הרעב, ודאי קראו כך לפי שאז יצא ידי מצות פריה ורבייה, זה שאמר **(בר' מקץ מאג, ו) בְּיַהֲפֹרְנֵי אֱלֹהִים** אחר היות לו שני בנים כדברי בית שמאי. אמנם לדברי בית הלל שסוברים בן ובת דוקא אין לפרש כך. ויכול להיות רמז מכאן למה שאמרו שלא יבעול אדם כשהוא רעב ולא כשהוא שבע **(רמב"ם הל' דעות פ"ד, הי"ט)** על כן לא נאמר בשנת השובע כי מדבר בזמן **הממוצע בין שובע לרעב: וליוסף ילד שני בנים** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהדרשות יוצאת מפשט הכתוב, טעם מונח עשוי לרבות מצב ביניים. ע"פ [כלי יקר] **[כלי יקר] (בר' מקץ מאג, ו) הדרשה היוצאת מפשט הכתוב היא שלא יבעול אדם כשהוא רעב ולא כשהוא שבע (רמב"ם הל' דעות פ"ד, הי"ט)**

[דבר מלכות, מקץ התשע"ז, ע' נא, ליקוטי שיחות כ' ע' 194, אדמ"ר ממ"ש] רש"י (בר' מקץ מאג, ו) בְּטָרְם תְּבֹאֵ שְׁנַת הָרָעָב - מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון (בבלי תענית יא, א): בפר' נח כתב רש"י שנה ובניו נאסרו בתשמיש המיטה בתבה, "מפני שהעולם שרוי בצער", זהו שדיק **מכאן** דייקא, ולא מנח ובניו. ונמוקו עמו: מנח אפשר ללמד אסור זה רק כאשר האדם עצמו שרוי בצער, שהרי אף נח ובניו הצטערו בהיותם בתבה, ואילו מיוסף לומדים שהאסור חל גם על מי שאינו סובל מרעב, שהרי יוסף היה לו אוכל בשפע. **בְּטָרְם תְּבֹאֵ** – מרכא טפחא, כיתור לרבות שהאסור (לשמש מיטתו) חל גם על מי שאינו סובל מרעב, שהרי ליוסף היה לו אוכל בשפע.

בראשית מקץ מג, ז:
וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאוּל הָאִישׁ לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ וְנִגְדְּ-לָו עַל-פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעַ נִדְעַ עַיִן כִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת-אֲחִיכֶם:
וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאוּל הָאִישׁ – פזר מונח תלישא גדולה
לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר – מונח אזלא-גרש רביע, כעין יצא מן הכלל ולפי שאחריו יש שני פרטים **הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ** אז אפשר שיצא ללמד על עצמו. אבל אם אלו לא פרטים המתלויים ליוצא מן הכלל, אז זה יצא מן הכלל המלמד על הכלל כולו.
לֵאמֹר – רביע, ארבעה דברים ובמנינם אתה מוצא שנים. **רש"י** ע"פ מ"ר משלים: א"ר אבא אפילו עצי עריסותינו גילה לנו.
הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי – קדמא מרכא פשטא, עשוי ללמד על חבירו שלפניו **לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר** או זה שלפניו מלמד עליו
הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ – מונח מונח זקף-קטן
עַל-פִּי – טפחא
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – מונח אתנח
אֲבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ וְנִגְדְּ-לָו – מרכא (=מאריך) פשטא מונח מונח זקף-קטן, הכתוב הוא ותיאור ואחריו פעולה, תבנית העשויה להעיד על לימוד אלפניו ואלפני לפניו. ב-(בר' מקץ מב, ו- כ) במפגש יוסף ואחיו לא מוזכר שאלות יוסף **הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ**. הם אמרו ב-(בר' מקץ מב, יג) **וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינֹ הַיּוֹם** מכאן משמע שיש להם אח ושאביהם חי. עוד לא כתוב ב-(בר' מקץ מב, ו- כ) מה שאמרו ((בר' מקץ מג, ה) **כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא-תָרֹא פָנֵי בְלָתֵי אֲחִיכֶם אֲתִכֶּם**: אז אפשר שהכתוב כאן משלים את הכתוב שם. ולזה מרמזת תבנית הטעמים.
כמו-כן מפני דרכי השלום מותר לשנות על מה שקרה בעבר. הכתוב **לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ לֵאמֹר** – מונח אזלא-גרש רביע, כעין יצא מן הכלל המלמד על הכלל כולו, ששינוי בסיפור במעשה שקרה בעבר, אז (א) או שטעם פזר בתבנית הטעמים של **וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאוּל הָאִישׁ** – פזר מונח תלישא גדולה, לוקח רעיון זה למקומות אחרים בתורה.
או (ב) **שְׂאוּל-הָאִישׁ לָנוּ וְלַמּוֹלְדָּתָנוּ** – מונח תלישא גדולה אזלא-גרש, בכעין מידת הקש או בנין אב לוקח רעיון זה למקומות אחרים בתורה. בזה יתמוך גם פעמיים זקף בין שני קיסרים בכתוב **הַיְשׁ לָכֶם אֲחַ וְנִגְדְּ-לָו**

וְנִגְדְּ-לָו - קדמא זקף-קטן במלה אחת, מידה מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב מדות דר' אלעזר בריה"ג), ואפשר שכאן היא כמו חלק ממידה י"ב מברייאת דרבי ישמעאל בריה"ג דבר הלמוד מסופו. ע"פ **תורה שלמה סעיף ו** מכאן למדנו ששאל להם ולתולדותיהם בדבר הלמד מסופו, ומכאן שהשיבו עליו. **(מדרש החפץ כתי"י)**
בברייאת דר' ג"ג מידות דרבי ישמעאל ... מידה יב היא דבר הלמד מסופו.
... שכתב ביאור הדברים ע"פ מידה י"ז מל"ב מדות דר' בנו של ר' יוסי הגלילי מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר וגו'